PROVINCIE FLEVOLAND

FLEVOLAND RUIMTE VOOR OPLOSSINGEN

NATUURBEHEERPLAN 2016

INHOUD

1. Wat is het Natuurbeheerplan? 5
1.1 Inleiding 5
1.2 Doel en status natuurbeheerplan 6
1.3 Procedure vaststellen en wijzigen Natuurbeheerplan 6
1.4 Leeswijzer 6

2. Beleidskader 7
2.1 Europees kader natuur en landschap 7
2.2 Rijksbeleid natuur en landschap 7
2.3 Provinciaal beleid 8

3. Subsidiestelsel Natuur en Landschap 2016 11
3.1 De Index Natuur en Landschap 2016 11
3.2 Kaarten 11
3.3 Monitoring 12

4. Beleidsdoelen en beleidsmatige critera 13
4.1 Inleiding 13
4.2 Natuur- en landschapsbeheer 13
4.3 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer 13
4.4 Water 15
4.5 Beoordelingscriteria gebiedsaanvraag 16

5. Subsidiemogelijkheden 17
5.1 Uitvoerders 17
5.2 Subsidies voor natuur en landschap 17
5.3 Natuur- en landschapsbeheer 17
5.4 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer 17
5.5 Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering 17

Meer informatie 19

Bijlagen 21

1 WAT IS HET NATUURBEHEERPLAN?

1.1 Inleiding

Voor u ligt het Natuurbeheerplan Flevoland 2016. In dit plan beschrijft de provincie de beleidsdoelen en de subsidiemogelijkheden voor de ontwikkeling en het beheer van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie. Het Natuurbeheerplan is verankerd in het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Dit stelsel bestaat uit: de 'Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer 2016' (SVNL2016) voor het beheer van natuur en landschap en de 'Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap 2016' (SKNL2016) voor investeringen in natuur en landschap (omvorming, inrichting en kwaliteitsontwikkeling). In deze verordening en regeling liggen de spelregels vast voor het aanvragen van subsidie.

Het plan is geen statisch document. De provincie kan de inhoud van de plantekst en de kaarten, indien nodig, jaarlijks aanpassen. Hoewel het Natuurbeheerplan de laatste tijd met een jaarlijkse frequentie is aangepast, kan het plan voor meerdere jaren gelden tot Gedeputeerde Staten (GS) weer een nieuw Natuurbeheerplan vaststellen.

Dit Natuurbeheerplan 2016 is op een aantal punten gewijzigd ten opzichte van het vorige Natuurbeheerplan (Natuurbeheerplan Flevoland 2015).

- De begrenzing en doelformulering van het agrarisch natuurbeheer is aangepast als gevolg van de nieuwe systematiek van het agrarisch natuurbeheer waarin alleen gecertificeerde agrarische collectieven nog een subsidieaanvraag kunnen doen;
- Blauwe diensten voor waterbeheer zijn opgenomen.
- De tekst van het Natuurbeheerplan is geactualiseerd en aangepast aan recente beleidsontwikkelingen;
- De meest actuele begrenzingen van de Ecologische Hoofdstructuur zijn opgenomen;
- De beheertypenkaart en de ambitiekaart zijn geactualiseerd;

Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
De belangrijkste wijzigingen hebben betrekking op het agrarisch natuur- en landschapsbeheer en komen voort uit het vernieuwde Subsidiestelsel Natuur- en Landschap. Dit geldt vanaf 1 januari 2016 (het beheerjaar 2016). De kern van het vernieuwde subsidiestelsel is dat er meer focus en samenwerking komt in het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit moet leiden tot meer effectiviteit en efficiëntie door intensiever in te zetten op de meest kansrijke gebieden voor agrarisch natuurbeheer en door een meer samenhangend collectief beheer. Vanaf 2016 kan alleen het gecertificeerde agrarische collectief subsidie voor agrarisch natuurbeheer ontvangen. Het agrarische collectief is samen met andere gebiedspartners (gemeenten, het waterschap, de natuurbeheerders, landschapsbeheer) actief betrokken geweest bij de voorbereiding van het Natuurbeheerplan via een bottom-up proces, binnen de internationale kaders en provinciale doelen. Zo worden natuurdoelen en agrarische natuurdoelen meer in samenhang uitgewerkt. De uitkomsten van dit gebiedsproces zijn in het Natuurbeheerplan vastgelegd.

Blauwe diensten
Vanaf 2016 gaat het ook om agro-, natuur-,milieu- en klimaatdiensten waarbinnen ook diensten voor waterkwaliteit en kwantiteit kunnen vallen die bijdragen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW), Nitraatrichtlijn en klimaat. Dit kan afzonderlijk of in combinatie met herstel en instandhouding van biotopen.

1.2 Doel en status natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan is een beleidskader om het Europese, rijks- en provinciale natuur- en landschapsbeleid te realiseren. Het gaat daarbij om bestaande natuurgebieden, gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt, landbouwgebieden waar agrarisch natuurbeheer plaats kan vinden en de Natura 2000-gebieden. Het Natuurbeheerplan beschrijft per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen nagestreefd worden. Het plan bevat de begrenzing van de natuur- en agrarische natuurgebieden, met name toegespitst op de internationale biodiversiteitsdoelen en de internationale natuurgerichte agromilieu, water en klimaat doelen. Het plan is het beleidskader voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid en ook voor de implementatie van artikel 28 van het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3).
Het plan is verankerd in de SVNL en SKNL en daarmee kaderstellend voor de SNL-subsidies.

De provincie bepaalt in het Natuurbeheerplan in welke gebieden natuurbeheerders en het agrarische collectief subsidie kunnen krijgen voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten. In het Natuurbeheerplan liggen de verschillende natuurbeheer- en landschapsbeheertypen van de Index Natuur en Landschap voor percelen en/of terreinen vast.

Het Natuur Netwerk Nederland (Ecologische Hoofdstructuur) is in 2010 beleidsmatig vastgesteld en later herbegrensd. Dit is een zelfstandig besluit van GS dat los staat van de vaststelling van dit Natuurbeheerplan. In bijlage 8 is een kaart van de Ecologische Hoofdstructuur te zien. Op deze kaart is de EHS-begrenzing binnen de plangrens groenblauwe zone (het voormalige plangebied Oostvaarderswold) niet volledig opgenomen. Herziening van deze begrenzing is voorzien in het kader van het programma Nieuwe natuur.
De actuele versie van het vastgestelde natuurnetwerk is in te zien op http://ehs.flevoland.nl/

Het Natuurbeheerplan heeft geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen en heeft dus geen invloed op eigendomsrechten of bestaande gebruiksmogelijkheden.
Het Natuurbeheerplan bevat geen bindende regels of verplichtingen voor burgers. Ook kunnen er geen rechten aan worden ontleend; opname van een terrein in het Natuurbeheerplan leidt niet vanzelfsprekend tot een positief besluit over subsidiëring van het beheer. Het zorgt er alleen voor dat beheerders en gecertificeerde agrarische collectieven van de gronden die zijn begrensd als natuurgebied, als agrarische natuur of als landschapselement de mogelijkheid krijgen om subsidie aan te vragen voor het beheer van deze gronden.

1.3 Procedure vaststellen en wijzigen Natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan wordt vastgesteld en gewijzigd bij besluit van Gedeputeerde Staten. Op de vaststelling en wijziging van het plan is de in afdeling 3.4. van de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb) geregelde procedure van toepassing. Gedeputeerde Staten stellen eerst het plan in ontwerp vast en leggen het daarna 6 weken ter inzage. Belanghebbenden kunnen in deze periode schriftelijk of mondeling hun zienswijze indienen. Na behandeling van de zienswijzen en het vooroverleg wordt het definitieve plan vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Daarna wordt het plan opnieuw 6 weken ter inzage gelegd.

Op basis van een actualisatieslag kunnen Gedeputeerde Staten besluiten tot een (beperkte) wijziging van het Natuurbeheerplan. Deze wijziging wordt minimaal vastgelegd in de elektronische kaarten. Wanneer een dergelijke wijziging slechts één of enkele belanghebbenden kent, kunnen Gedeputeerde Staten besluiten de ontwerpwijzigingen direct aan de betrokkenen toe te zenden, en hen daarmee in de gelegenheid te stellen een zienswijze kenbaar te maken. Deze werkwijze komt dan in de plaats van een algemene ter inzage legging.
Tegen het besluit tot vaststelling van een wijziging is beroep mogelijk bij de rechtbank Midden-Nederland, Postbus 2035, 8203 AA Lelystad.

1.4 Leeswijzer

In dit Natuurbeheerplan wordt achtereenvolgens beschreven:
Hoofdstuk 2: Beleidskader
Hoofdstuk 3: Subsidiestelsel Natuur en Landschap 2016
Hoofdstuk 4: Beleidsdoelen en beleidsmatige criteria
Hoofdstuk 5: Subsidiemogelijkheden

2 BELEIDSKADER

2.1 Europees kader natuur en landschap

Het Natuurbeheerplan is gebaseerd op het vigerend beleid voor het landelijk gebied voor water, milieu en ruimtelijke ordening van de Europese Unie, het Rijk en de provincie. Dit hoofdstuk bevat de belangrijkste onderdelen van het vigerend beleid en de recente ontwikkelingen.
De lidstaten van de EU hebben gezamenlijk specifieke wetten en beleidsdoelen vastgesteld voor het instandhouden van bepaalde planten- en diersoorten en natuurlijke habitats van internationale betekenis via de Vogel- en Habitatrichtlijn (VR/HR) en Natura 2000, voor de instandhouding van gezonde watersystemen (Kaderrichtlijn water) en voor een schoon milieu (Nitraatrichtlijn).
De Europese Commissie (EC) ziet er op toe dat de lidstaten deze afspraken nakomen.

Voor het platteland zijn door de EC beleidsdoelen en regels vastgesteld met betrekking tot de verduurzaming en vergroening van de landbouw. Dit wordt concreet geëffectueerd in de vorm van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020 waarin verdergaande regels en subsidies zijn opgenomen voor duurzame landbouw, vergroening en agrarisch natuurbeheer.

Het kabinet heeft in 2014 haar keuze gemaakt ten aanzien van de Nederlandse invulling van de vergroening in pijler 1 van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid 2014-2020 (GLB). Voor de volgende GLB-periode van 2021-2027 moet de verdere vergroening leiden tot een effectieve, duurzame, omgevingsgerichte bedrijfsvoering. De invoering van de vergroening voor de eerste GLB-periode is van invloed op de stelselherziening van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer 2016. Duidelijk is inmiddels dat de vergroening uit pijler 1 van het GLB en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit pijler 2 van het GLB naast elkaar kunnen worden ingezet en elkaar kunnen versterken. Ook is het mogelijk om ze beiden in te zetten mits zogenaamde double funding voorkomen wordt.

De uitvoering van het plattelandsbeleid van de EU 2014-2020 (GLB pijler 2) krijgt gestalte via het Plattelandsontwikkelingsprogramma POP 3 2014-2020 dat landsdelig zal worden uitgevoerd.
Het programma wordt gecofinancierd door provincies, waterschappen en Rijk (in volgorde van financiële bijdrage). Binnen dit programma ziet artikel 28 toe op subsidiëring van agro-, milieu- en klimaatdiensten. Het POP 3 vormt daarmee het financiële kader voor deze diensten binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

De bijdrage die de Nederlandse lidstaat levert aan het agro, milieu en klimaat is vastgelegd in het POP3 fiche (art. 28), waarin de ambitie van Nederland is aangeduid. Het agrarisch natuurbeleid en het ecologisch waterbeheer gekoppeld aan het subsidiestelsel worden deels gefinancierd met Brussels geld. Daarmee moet de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer inclusief natuurgerelateerde waterdoelen voldoen aan het POP3 fiche. In het POP3 fiche (fiche voor goedkeuring van het ANLb2016 in Brussel) zijn vier leefgebieden (open grasland, open akkerland, droge en natte dooradering) en de categorie water opgenomen.

2.2 Rijksbeleid natuur en landschap

Het Rijk stelt in het kader van de internationale verplichtingen op hoofdlijnen de ambities voor de agro, milieu- en klimaatdiensten vast en geeft de kaders aan waarbinnen die ambities gerealiseerd kunnen worden.

In 2014 is de rijksnatuurvisie “Natuurlijk verder” verschenen. Het Rijk zet zich in om de natuur te versterken mét de samenleving. Hiermee wil het Rijk een effectieve invulling bereiken van de natuurdoelen die Nederland internationaal heeft afgesproken. Instandhouding van planten- en diersoorten, natuurlijke habitats, gezonde watersystemen en een schoon milieu zijn daarbij het uitgangspunt. Het Rijk wil de natuurinstandhoudingsdoelen bereiken door middel van regelgeving (Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, WABO, Waterwet, Wet ammoniak en veehouderij) en door middel van een stimuleringsbeleid gericht op het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en een vitaal platteland. Het Rijk legt hierover verantwoording af aan de Europese Commissie.

De uitvoering van het natuurbeleid is met ingang van 2014 gedecentraliseerd naar de provincies en vastgelegd in een decentralisatieakkoord 2014-2027 en in een Natuurpact van overheden en maatschappelijke organisaties. Dit is op 18 september 2013 door staatssecretaris Dijksma aangeboden aan de Tweede kamer. In dit Natuurpact zijn de ambities vastgelegd met betrekking tot ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland voor de periode tot en met 2027. Het Rijk draagt bij aan de realisatie van deze ambities door jaarlijks extra te investeren in natuur. De onderdelen van deze ambities zijn:

- Ontwikkeling Robuust Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief Natura 2000-gebieden. Het NNN moet een robuuste ruggengraat van de natuur in Nederland zijn. Dat gaat gebeuren door hem te vergroten, te verbeteren en belangrijke natuurlijke verbindingen te realiseren tussen natuurgebieden onderling en tussen natuurgebieden en hun omgeving.

- Soortenbescherming; Bescherming van afzonderlijke plant- en diersoorten is nodig vanwege Europese verplichtingen en afspraken waaraan Nederland zich in internationaal verband heeft gecommitteerd (VR/HR). Soortenbescherming vindt plaats binnen en buiten het NNN door het nemen van juridische en/of fysieke maatregelen, die vestiging of uitbreiding van een soortenpopulatie stimuleren.

- Agrarisch natuurbeheer; Het stelsel natuur en landschap wordt vernieuwd. De uitvoering van het agrarisch natuurbeheer moet eenvoudiger en met minder kosten, en zal een duidelijke meerwaarde voor natuur, landschap en agrarisch ondernemerschap moeten opleveren. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer moet vooral worden ingezet voor het beschermen en verbeteren van internationale soorten. De staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken heeft het internationaal doelenkader vastgesteld, bestaande uit soorten uit de Vogel- en Habitatrichtlijn waaraan agrarisch natuur- en landschapsbeheer een bijdrage kan leveren.

- Natuur en water; Er zijn diverse mogelijkheden om de ontwikkeling van de natuur, de vergroting van het NatuurNetwerk Nederland en de aanpak van de Natura 2000-gebieden optimaal te laten samengaan met het verbeteren van de condities van de kwantiteit en de kwaliteit van het water. Er wordt daarbij maximale synergie gezocht met maatregelen om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Nitraatrichtlijn.

2.3 Provinciaal beleid

2.3.1 Natuur, agrarisch natuurbeheer en landschap

Het provinciale natuurbeleid is vastgesteld in het Omgevingsplan Flevoland 2006. Het Flevolandse natuurbeleid sluit aan bij het Europese en Rijksbeleid. In 2014 heeft de provincie in de nota “Verrassend groen”, haar visie op het natuur- en landschapsbeleid geactualiseerd. Behoud en kwaliteitsversterking van de Ecologische Hoofdstructuur (Natuurnetwerk) blijft het fundament van het natuurbeleid. De provincie wil wel meer aandacht schenken aan de vermaatschappelijking van de natuur, met nadruk op de beleefbaarheid en het beter benutten van de economische potenties.

De belangrijkste natuurgebieden van Flevoland die deel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland zijn in de verordening op de fysieke leefomgeving begrensd als Ecologische Hoofdstructuur. Deze begrenzing is geheel afgestemd met de bestemmingsplannen van de gemeenten, waardoor de gehele EHS ook een daarbij passende bestemming kent.

De doelen in het natuurbeheerplan zijn zo gekozen dat de beheertypen binnen de EHS aansluiten bij de natuurlijke omstandigheden; de bodemgesteldheid, de waterhuishouding en de bijzondere waarden voor flora en fauna. De Natura 2000-gebieden Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen en het Flevolandse deel van de Wieden (Vollenhovermeer) zijn opgenomen binnen de EHS.

De natuur in Flevoland heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld. Mede dankzij getroffen maatregelen uit het programma landelijk gebied om op verschillende plekken meer variatie aan te brengen. De ambitie van de provincie is om door te gaan met deze kwaliteitsverbetering van de bestaande natuur. De mogelijkheden hiervoor zijn afhankelijk van de financiële ruimte die hiervoor beschikbaar zal zijn.

Voor het landelijk gebied is van oudsher een strikte scheiding van functies aangehouden. Mede hierdoor is de biodiversiteit/soortenrijkdom in het agrarisch gebied laag. Met de transitie van het stelsel willen de provincies gezamenijk de effectiviteit en efficiëntie van het agrarisch natuurbeheer versterken. Er is een selectie gemaakt van soorten waarvoor Flevoland een belangrijk leefgebied is en voor deelgebieden waar de omstandigheden voor deze soorten het meest gunstig zijn.

Binnen deze gebieden draagt het agrarisch collectief zorg voor de ‘vergroening’ van het agrarisch gebied.

Voor beheer en onderhoud van landschapselementen en voor de versterking van leefgebieden van specifieke soorten die zich buiten de EHS bevinden zijn de afgelopen jaren, als onderdeel van het meerjarenprogramma landelijke gebied verschillende projecten uitgevoerd. Door het wegvallen van de rijksfinanciering hiervoor zijn de mogelijkheden beperkt.

2.3.2 Water

In het Natuurpact zijn afspraken gemaakt om naast internationale soortendoelen ook internationale Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen op te nemen. Als waterschappen voor waterbeheerdiensten (blauwe diensten) gebruik willen maken van EU-cofinanciering dan kan dit uitsluitend via gebiedsaanvraag van agrarische collectieven, het Natuurbeheerplan 2016 en de gewijzigde Subsidieverordening Natuur en Landschap. De waterschappen dienen daarvoor aan te geven voor welke waterdoelen welke waterbeheerdiensten nodig zijn, inclusief randvoorwaarden en prioriteiten.

3 SUBSIDIESTELSEL NATUUR EN LANDSCHAP 2016

3.1. De Index Natuur en Landschap 2016

Voor het Natuurbeheerplan 2016 is gebruik gemaakt van de Index Natuur en Landschap 2016.
De Index Natuur en Landschap is een landelijk uniforme en sterk gestandaardiseerde "natuurtaal" waarin de Nederlandse natuur- en landschapselementtypen worden vastgelegd. De Index is van belang voor de aanduiding van de natuur- en landschapsdoelen door de overheid en voor de monitoring en bevordert ook een goede afstemming tussen beheerders onderling en tussen beheerders en overheden.

De Index Natuur en Landschap 2016 bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur, landschapselementen en water.
In de Index worden twee niveaus onderscheiden: de natuurtypen voor de sturing op landelijk niveau en de beheertypen voor de operationele aansturing van het beheer op regionaal en lokaal niveau.
Voor de begrenzing in het natuurbeheerplan en de subsidieverlening van natuurbeheer wordt het niveau van de beheertypen gebruikt. Voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer en blauwe diensten wordt het niveau van de natuurtype gebruikt. De collectieven werken dit verder uit naar beheertypen.
De natuurtypen, landschapselementtypen en agrarische natuurtypen zijn bedoeld als sturings- en verantwoordingsinstrument op landelijk niveau. Daarbij valt te denken aan afspraken en rapportages tussen Rijk en provincies. De beheertypen zijn geschikt voor de aansturing van het beheer op interprovinciaal, provinciaal en lokaal niveau.
Zij vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder.

Voor meer informatie over de Index Natuur en Landschap zie www.portaalnatuurenlandschap.nl > thema 'Index Natuur en Landschap'.

3.2 Kaarten

Het Natuurbeheerplan Flevoland kent beheertypenkaarten voor natuur en landschap, natuurtypenkaarten voor agrarisch natuur en landschap en water en een ambitiekaart voor natuur. Zij vormen met de beschrijving van de doelen de kern van het plan.

3.2.1 Natuur- en landschapbeheer

Voor het natuur- en landschapsbeheer geeft de beheertypenkaart alle bestaande natuur en landschap weer met de benamingen volgens de landelijk uniforme systematiek van de Index Natuur en Landschap (bijlage 2 en 6). Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding van de op die kaart aangegeven en begrensde beheertypen. Deze kaart vormt ook de basis voor het verlenen van beheersubsidies op grond van de SVNL.

Voor een deel van de natuurgebieden bestaat een ambitie om het huidige gebruik of beheer te veranderen. Deze verandering is vastgelegd op de ambitiekaart (bijlage 3). De ambitiekaart vormt de basis voor de (subsidiëring van) kwaliteitsimpulsen op grond van de SKNL. Na het toekennen van de subsidie (vanuit SKNL) en het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen zal zowel de ambitiekaart als de beheertypenkaart en daarmee het Natuurbeheerplan moeten worden aangepast zodat er beheersubsidie kan worden verkregen op basis van de SVNL.

Zowel de beheertypenkaart als de ambitiekaart zijn afgestemd op de beheerplannen die in het kader van Natura 2000 zijn of worden opgesteld.

3.2.2 Agrarisch natuur- en landschapbeheer

Voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer onderscheiden de provincies vanaf 2016 de volgende vier leefgebieden: open grasland, open akkerland, droge dooradering en natte dooradering.

Provincie Flevoland heeft door middel van een gebiedsproces er voor gekozen om twee leefgebieden (open akkerland en open grasland) te hanteren.
De leefgebieden zijn via het gebiedsproces als zoekgebieden op kaart begrensd in het Natuurbeheerplan (bijlage 4). Alleen binnen de begrenzing van de zoekgebieden is subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer mogelijk.

Voor elk leefgebied zijn in dit Natuurbeheerplan subsidiecriteria meegegeven (hoofdstuk 4).
Deze criteria beschrijven de minimale instapeisen voor een ecologisch effectieve subsidieaanvraag zoals het voorkomen van soorten, omvang van het gebied en draagvlak bij de leden van het agrarisch collectief.

3.2.3 Water
De waterdoelen moeten bijdragen aan Kader Richtlijn Water (waterkwaliteit) en Nitraatrichtlijn. Voor de categorie water worden de volgende vijf clusters voor (groen-)blauwe diensten onderscheiden:
1.) Toekomstbestendige duurzame waterlopen,
2.) Duurzaam peilbeheer,
3.) Groene zuivering,
4.) Duurzaam bodembeheer,
5.) Duurzame waterberging.

In Flevoland streeft het waterschap Zuiderzeeland toekomstbestendige duurzame waterlopen na door het aanleggen van bufferzones ((groen-)blauwe dienst)). Daardoor wordt langs oppervlaktewater de belasting van het oppervlaktewater met gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten verminderd. Mogelijk worden er in 2017 andere clusters en beheerfuncties toegevoegd als blauwe dienst.

Het zoekgebied voor de inzet van blauwe dienst is ruim begrensd (bijlage 5). Dit betekent dat het collectief in de gebiedsaanvraag tot indikking van de gebieden moet komen. In hoofdstuk 4 is aangegeven welke criteria gelden om tot indikking van de zoekgebieden te komen.

3.3 Monitoring

In samenwerking met de beheerders stelt de provincie een provinciaal meerjarenprogramma monitoring op met als belangrijk onderdeel daarin de rapportagecyclus. Gegevens moeten namelijk beschikbaar en niet ouder dan 6 jaar of 12 jaar zijn op het moment dat wordt gerapporteerd. Op basis van dit meerjarenprogramma wordt jaarlijks de monitoring voor zowel natuur in de natuurgebieden als natuur in de agrarische gebieden uitgevoerd.

Monitoring is een essentieel onderdeel van de beheercyclus. De uitvoering van het natuurbeleid en –beheer dient onderzocht te worden om te weten of de afgesproken doelen ook gehaald en zo nodig bijgesteld moeten worden. Behalve informatie over de gerealiseerde hectares en het daarvoor benodigde geld (output), is ook informatie nodig over de resultaten in termen van bijvoorbeeld aantallen dieren en planten (outcome).

3.3.1 Natuurbeheer
Voor de monitoring van het natuurbeheer is door de gezamenlijke provincies in overleg met de natuurbeheerders een methodiek vastgesteld, die is beschreven in de “Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS”, die te vinden is op het Portaal natuur en Landschap (http://www.portaalnatuurenlandschap.nl>thema ‘Monitoring en Natuurkwaliteit’. Hierin wordt per beheertype beschreven welke monitoring noodzakelijk is en hoe deze moet worden uitgevoerd. Op het Portaal Natuur en Landschap zijn ook bijlagen en achtergronddocumenten te downloaden. Gecertificeerde natuurbeheerders hebben het recht om de monitoring zelf uit te (laten) voeren en krijgen daarvoor een monitoringssubsidie gebaseerd op de monitoringstarieven zoals vastgesteld in het openstellingsbesluit. Voor de overige natuurbeheerders voert de provincie de monitoring uit.

3.3.2 Agrarisch natuurbeheer
Voor de monitoring van het agrarisch natuurbeheer wordt in de loop van 2015 een systematiek ontwikkeld en de planning is dat in het najaar van 2015 deze uniforme monitoringssystematiek wordt vastgesteld.

3.3.3 Water
Voor de monitoring van de blauwe diensten wordt bekeken in hoeverre gebruik kan worden gemaakt van bestaande monitoringsprogramma’s van waterschappen en provincies.

4 BELEIDSDOELEN EN BELEIDSMATIGE CRITERA

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de beleidsdoelen en criteria beschreven. Hieraan zullen de subsidieaanvragen van natuurbeheerders en de gebiedsaanvraag van het collectief door de provincie worden getoetst.

4.2 Natuur- en landschapsbeheer

In Flevoland ligt het zwaartepunt in het natuurbeheer bij het in stand houden en verder ontwikkelen van de Ecologische Hoofdstructuur. De belangrijkste natuurwaarden voor Flevoland zijn moerassen, open water en natte bosgebieden. Daarnaast streeft de provincie naar het behoud van karakteristieke en waardevolle landschapselementen binnen de natuurgebieden.

Waar mogelijk is het streven naar een ecosysteembenadering met grote eenheden en ruimte voor natuurlijke processen. De hoogste prioriteit wordt gegeven aan het behalen van de internationale doelen van de binnendijkse Natura 2000-gebieden. Voor buitendijkse gelegen Natura 2000-gebieden blijft het Rijk verantwoordelijk.

4.3 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Het agrarische natuurbeheer in Flevoland is voornamelijk gericht op het leefgebied open akker voor broedende akkervogels (grauwe kiekendief, veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspieper) en overwinterende akkervogels (kleine en wilde zwaan), daarnaast is er beperkte ruimte voor maatregelen in het leefgebied open grasland om de soorten veldleeuwerik, gele kwikstaart, graspieper en kneu te ondersteunen.

4.3.1 Beschrijving van de leefgebieden

Leefgebied open akker
Het leefgebied open akker bestaat uit landschappen met overwegend bouwland waarin wordt voldaan aan de eisen die akkersoorten stellen. Bouwland bestaat uit akkers bebouwd met gewassen zoals granen, aardappels of suikerbieten.
De akkers zijn doorsneden met bermen, sloten en meer of minder opgaande begroeiing.
Met akkervogels wordt gedoeld op soorten die zich (in zekere mate) hebben aangepast aan de dynamiek van de hedendaagse landbouw. Daarbij is niet alleen voedselbeschikbaarheid in de vorm van zaden, insecten en muizen noodzakelijk, maar ook dekking, slaapplaatsen (zeker in winterperiode) en een gevarieerd bouwplan. Kenmerkende soorten van akkers zijn zowel soorten die broeden op deze akkers (zoals gele kwikstaart, veldleeuwerik en grauwe kiekendief) als soorten die tijdens de trek of overwintering afhankelijk zijn van niet geoogste granen en onkruidzaden (veldleeuwerik, vinken en gorzen). Akkers met veel granen en zaden zijn goed voor muizenpopulaties, die op hun beurt weer voedsel verschaffen voor roofvogels. Een soort als de kievit kent z'n zwaartepunt in het open grasland, maar komt ook relatief veel in open akkerland voor.

De belangrijkste ecologische eisen van akkersoorten zijn voldoende voedsel en rust- en broedgebieden in de zomer en voldoende voedsel en rustgebieden in de winter. Bepaalde soorten komen alleen in de zomer in akkerbouwgebieden voor (trekvogels als de gele kwikstaart en grauwe kiekendief), andere soorten verblijven jaarrond in Nederland (patrijs, blauwe kiekendief, veldleeuwerik) en weer andere soorten zijn typische wintergasten in akkerbouwgebieden (gorzen, vinken, ruigpootbuizerd, kleine en wilde zwanen).

Leefgebied open grasland
Het leefgebied open grasland bestaat uit open landschappen met overwegend grasland. Vaak is dit leefgebied doorsneden met een fijnmazig netwerk van lijnvormige wateren: sloten, weteringen en vaarten. Idealiter bestaat een kerngebied voor soorten van open grasland zowel uit natuur- als agrarische gronden die in samenhang worden beheerd, gefaseerd in ruimte en tijd. Op de natuurgronden staat de natuurfunctie voorop. Op de agrarische gronden die mede voor weidevogels worden beheerd, weegt de productiefunctie het zwaarst, maar vindt deze productie plaats binnen de voorwaarden die het behoud van biodiversiteit stelt.

4.3.2 Selectie en begrenzing van de gebieden

Op de natuurtypenkaart agrarisch natuurbeheer is een keuze gemaakt voor de begrenzing van deze leefgebieden.

Naam	Leefgebied	Beheertype	Soorten
1. Zuidelijk Flevoland	Open akkerland	• Open akker voor broedende akkervogels	• Grauwe kiekendief • (Veldleeuwerik)
2. Midden Flevoland	Open akkerland	• Open akker voor broedende akkervogels • Open akker voor overwinterende akkervogels	• Grauwe kiekendief • (Veldleeuwerik) • Kleine en wilde zwaan
3. Oostelijk Flevoland	Open akkerland	• Open akker voor broedende akkervogels	• Veldleeuwerik • (Gele kwikstaart) • (Graspieper)
4. Noordoostpolder Noordwest	• Open akkerland • Open grasland	• Open akker voor overwinterende akkervogels • Open grasland voor niet kritische soorten	• Kleine en wilde zwaan • (Veldleeuwerik) • (Gele kwikstaart) • (Graspieper) • (Kneu)

Om de gewenste ecologische effectiviteit te bereiken zijn criteria gehanteerd t.a.v. de aanwezigheid van doelsoorten, voldoende openheid en omvang. Het collectief kan alleen voor deze begrensde gebieden een gebiedsaanvraag doen. In de tabel hierboven staat een overzicht van de begrensde deelgebieden met leefgebied, beheertype en de soorten waarvoor dit gebied van belang is. De nummers verwijzen naar de deelgebieden in bijlage 4. In bijlage 9 staat een beschrijving per deelgebied. In deze beschrijving worden de doelen aangeduid. Deze zijn voor het collectief de basis voor de uitwerking van de gebiedsaanvraag.

4.3.3 Opstellen en beoordeling van de gebiedsaanvraag

Het is aan het collectief om binnen de begrensde leefgebieden maatregelen te kiezen met een hoge effectiviteit. Hiervoor worden instapeisen gesteld. De in deze paragraaf geschetste criteria geven aan welke kwaliteit de provincie nastreeft in de gebieden en zijn richtinggevend bij de uitwerking van de gebiedsaanvragen door het collectief.

Criteria en eisen voor broedende akkervogels:

1. **Aanwezigheid van de doelsoort**
   Instapeis: in het gebied komen de grauwe kiekendief en/of minimaal 20 broedparen van veldleeuwerik en gele kwikstaart per 100 ha voor. Streefdoel: de komende 6 jaar de aantallen in standhouden of te laten groeien.

2. **Een kerngebied van voldoende omvang en connectiviteit**
   Instapeis: akkerbouwgebied van tenminste 250 ha voor veldleeuwerik en 500 ha voor grauwe kiekendief. Ligging naast (natuur)gebieden die belangrijk zijn voor de doelsoort(en) is een pre. Streefdoel: akkerbouwgebied van gebied van 500 ha voor veldleeuwerik en 1000 ha voor grauwe kiekendief. Gebied is verbonden met een ander akkervogelkerngebied of grenst aan een (natuur)gebied dat belangrijk is voor de doelsoort(en).

3. **Gewasdiversiteit en gebruikswijze (creëren van foerageergebied en het optimaliseren van broed- en opgroeimogelijkheden)**
   Instapeis: totaal aan maatregelen (bijvoorbeeld: akkerranden, wintervoedselveldjes, vogelakkers, etc.) beslaat 5% van het akkerbouwgebied. Maatregelen ten behoeve van het verbeteren van de voedselsituatie worden gecombineerd met maatregelen ten behoeve van verbeteren nestsucces (individuele nestbescherming en/of aangepast maaibeheer). In de aangelegde akkerranden, wintervoedselveldjes, vogelakkers worden geen insecticiden gebruikt. Het kerngebied wordt gedomineerd door akkerbouw, met een relatief klein aandeel grasland en mais. Streefdoel: Totaal aan maatregelen (bijvoorbeeld: akkerranden, wintervoedselveldjes, vogelakkers, etc.) beslaat 7% van het akkerbouwgebied, waarbij de verhouding zomer-wintermaatregelen ongeveer 80:20 betreft. Maatregelen ten behoeve van het verbeteren van de voedselsituatie worden gecombineerd met maatregelen ten behoeve van verbeteren nestsucces. Minstens 10% van het oppervlak gaat onbewerkt de winter in (stoppel van aardappel, maïs of granen) of kent een vorm van niet kerende grondbewerking, waarbij een groenbemester de winter overstaat (al dan niet oppervlakkig bewerkt). Minstens 10% van de verbouwde granen betreft zomergranen.

Criteria en eisen voor overwinterende akkervogels:

1. **Aanwezigheid van doelsoorten**
   Instapeis: het gebied is een zeer belangrijk foerageer-, overwinterings-, en/of rustgebied voor groepen van meer dan 50 kleine en wilde zwanen gedurende minimaal twee maanden in de winterperiode.

2. **Voldoende omvang en connectiviteit**
   Instapeis: gelegen binnen een afstand van 10 km van Veluwemeer/IJsselmeer. Oppervlakte minimaal 100 ha aaneengesloten gebied.

3. **Creëren foerageergebied met voldoende openheid en rust**
   Instapeis: geen verstorende elementen (opgaande begroeiing, infrastructuur) binnen een straal van 150 m van beheerde gebieden. Beperkte beweiding toegestaan. Het is niet toegestaan binnen de periode van 1 oktober tot 1 februari binnen het beheerd gebied handelingen te verrichten of toe te laten die de foerageer-, overwinterings- en/of rustfunctie voor doelsoorten negatief beïnvloeden. In deze periode laat de agrariër de oogstresten (bieten, wortels, enz.) staan.

Criteria en eisen voor broedvogels van open grasland:

1. **Aanwezigheid van voldoende doelsoorten**
   Instapeis: Minimaal 30 broedparen van de soorten van de gele kwikstaart, graspieper, kneu en veldleeuwerik samen per 100 ha.
   Streefdoel: 60 broedparen van de soorten van de gele kwikstaart, graspieper, kneu en veldleeuwerik samen per 100 ha.

2. **Voldoende omvang en connectiviteit**
   Instapeis: minimaal 100 ha samenhangende beheerde oppervlakte waarop leefgebied open grasland aanwezig is. Het gebied is zoveel mogelijk aaneengesloten en heeft een zo kort mogelijke buitengrens. Beheerde percelen liggen in samenhang met elkaar.
   Streefdoel: minimaal 250 ha samenhangende oppervlakte waarop leefgebied open grasland aanwezig is. Hierbinnen zijn geen voor weidevogelkuikens onoverkomelijke barrières aanwezig. Er is een buffer van 200 meter met een zeer hoge mate van openheid om het kerngebied aanwezig.

3. **Rustperiode tijdens broedseizoen en uitgestelde maaidatum**
   Instapeis: Tijdens het broedseizoen wordt een rustperiode gehanteerd, waarbij pas gemaaid wordt op het moment dat de (meeste) jongen vliegvlug zijn. Een richtlijn is 1 april tot 15 juni, maar de precieze periode kan verschillen tussen 'vroege' en 'late' gebieden en tussen jaren.
   Streefdoel: rustperiode, eventueel met extensieve beweiding, tussen 1 april en 15 juli ó f op het moment dat de jongen vliegvlug zijn. Maaien na 1 juli én/of op het moment dat de jongen vliegvlug zijn. De precieze periode kan verschillen tussen 'vroege' en 'late' gebieden en tussen jaren.

4.4 Water

In Flevoland ligt de nadruk op het waterdoel toekomstbestendige duurzame waterlopen. Door het aanleggen van bufferzones ((groen)blauwe dienst) langs oppervlaktewater wordt de belasting van het oppervlaktewater met gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten verminderd. Er wordt gestreefd naar de aanleg van bufferzones verspreid over Flevoland. Doorgaan met bestaande bufferzones, die al op de goede plekken liggen, heeft hierbij de voorkeur. De concept- gebiedsaanvraag voor het onderdeel blauwe diensten wordt door het collectief opgesteld, in nauw overleg met provincie en waterschap.

Leefgebied	Beheertypen	Aanwezigheid doelsoorten (komen de relevante soorten voor)	Omvang gebied
Open akkerland	Open akkerland voor broedende akkervogels	In het gebied komen de grauwe kiekendief en/of minimaal 20 broedparen van veldleeuweriken gele kwikstaart per 100 ha voor.	Akkerbouwgebied van tenminste 500 ha voor grauwe kiekendief en 250 ha overige soorten. Ligging naast (natuur) gebieden die belangrijk zijn voor de doelsoort(en) is een pré.
Open akkerland	Open akkerland voor overwinterende akkervogels	Het gebied is een zeer belangrijk foerageer-, overwinterings-, en/of rustgebied voor groepen van meer dan 50 kleine en wilde zwanen gedurende minimaal twee maanden in de winterperiode.	Gelegen binnen een afstand van 10 km van Veluwerandmeer of IJssel. Oppervlakte minimaal 100 ha aaneengesloten gebied.
Open grasland	Weidevogelland met riet en opgaande begroeiing	Minimaal 30 broedparen van de soorten gele kwikstaart, graspieper, kneu en veldleeuwerik samen per 100 ha.	Kerngebied van minimaal 100 ha samenhangende beheerde oppervlakte waarop leefgebied open grasland aanwezig is. Het gebied is zoveel mogelijk aaneengesloten en heeft een zo kort mogelijke buitengrens. Beheerde percelen liggen in samenhang met elkaar en er zijn geen geïsoleerde percelen met uitgesteld maaibeheer.

Overzichtstabel criteria aanwezigheid doelsoorten en omvang gebied

Criteria en eisen voor de bufferzones:
- Aansluitend aan oppervlaktewater (bij voorkeur langs watervoerende sloot);
- bufferzones zijn minimaal 3 meter en maximaal 6 meter breed. Breder mag in verband met synergie agrarisch natuurbeheer, maar dit zal niet door het waterschap worden vergoed;
- Daarnaast stelt het waterschap een aantal specifieke beheereisen voor de bufferzones:
  - Buiten het aanleggen en maaien van de rand en onderhoudswerkzaamheden aan watergangen mag er onder voorwaarden door de rand heen gereden worden.
  - Op de randen mag alleen een vastgesteld zaaimengsel worden gebruikt.
  - Op de randen mogen geen meststoffen (organische dan wel anorganische) en geen chemische gewasbeschermingsmiddelen worden toegepast, behalve bij nader te noemen probleemonkruiden.

4.5 Beoordelingscriteria gebiedsaanvraag

De in deze paragraaf geschetste criteria worden door RVO en provincie gebruikt om de gebiedsaanvraag van het collectief voor agrarisch natuurbeheer te toetsen op de Europese subsidievereisten.
In een gebiedsaanvraag kunnen meerdere deelgebieden worden opgenomen.

De gebiedsaanvraag zal worden getoetst op:
- De kaarten natuurtypen en deelgebieden agrarisch natuur en landschapsbeheer en waterdoel: toekomstbestendige duurzame waterlopen zoals opgenomen in bijlage 4 en 5;

- De criteria zoals opgenomen in onderstaande tabel.

Leefgebied	Beheerfuncties	Cluster
Open akker (broedvogels)	Optimaliseren voortplantingsmogelijkheden en/of Optimaliseren nestbescherming en Creëren foerageergebied	1.1 akkers 1.2 akkerranden
Open akker (overwintering)	Creëren foerageergebied	1.1 akkers
Open grasland (broedvogels)	Optimaliseren voorplantingsmogelijkheden en/of Optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden en Creëren foerageergebied	1.1 akkers 1.7 weidevogelgraslanden
Categorie water	Bufferzones	6.2 toekomstbestendige duurzame waterlopen

5 SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN

5.1 Uitvoerders

De doelen uit het Natuurbeheerplan zullen door natuurbeheerders (natuurorganisaties, particuliere natuurbeheerders, agrarische collectief) worden gerealiseerd. Voor het beheer en de uitvoering van maatregelen zijn er verschillende subsidiemogelijkheden.

5.2 Subsidies voor natuur en landschap

In het SNL is subsidie mogelijk voor natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer. Natuurbeheerders en het agrarische collectief kunnen subsidie aanvragen voor een natuurbeheertype of landschapstype met een looptijd van zes jaar. Dit wordt ook wel een subsidieperiode genoemd.

5.3 Natuur- en landschapsbeheer

Beheersubsidie is een vergoeding voor het beheer van een beheertype. Een beheertype beschrijft aan welke terreinkenmerken het terrein moet voldoen. Beheertypen mogen elkaar niet overlappen: op een oppervlakte kan één natuurbeheertype worden aangevraagd. Bij de subsidie voor natuurbeheer moet de beheerder zijn terrein openstellen. Het natuurterrein is opengesteld als het minimaal 358 dagen per jaar fysiek bereikbaar en gratis toegankelijk is. In bijlage 7 staat weergegeven welke natuurterreinen vrijgesteld zijn van de openstellingsverplichting.

5.4 Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Alleen het agrarische collectief kan subsidie krijgen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Een agrarisch collectief is een gecertificeerd samenwerkingsverband van met name agrariërs voor het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer en is eindbegunstigde van de subsidie.

Voor het verkrijgen van subsidie is een samenhangende gebiedsaanvraag vereist. Dit is een in nauwe afstemming met gebiedspartners tot stand gekomen, samenhangend ecologisch effectief en economisch efficiënt plan van een agrarisch collectief voor het uitvoeren van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in een bepaald gebied.
Voor wat betreft de lopende individuele contracten is in de regeling opgenomen dat deze contracten doorlopen ook al zijn ze niet begrensd op de kaart. De ambitie is een zo snel mogelijke overstap naar de nieuwe systematiek met één collectief contract. De volgende twee situaties zijn te onderscheiden:

- Als het individuele contract past binnen de leefgebiedenbegrenzing en doelen, dan kan dit voor 6 jaar worden opgenomen in het collectief contract.

- Als het individuele contract niet past binnen de leefgebiedenbegrenzing en/of doelen, dan kan dit contract voor de resterende looptijd worden opgenomen in het collectief contract, als een soort gedoogsituatie.

De eisen die gesteld worden aan het collectief en de gebiedsaanvraag staan in de nieuwe Verordening Natuur- en Landschapsbeheer Flevoland 2016.

5.5 Kwaliteitsimpuls: investeringen en functieverandering

De subsidie kwaliteitsimpuls is voor grondgebruikers die grond geschikt willen maken voor natuurbeheer en voor natuurbeheerders die de kwaliteit van de natuur verder willen ontwikkelen en verhogen. Voor een kwaliteitsimpuls natuur en landschap zijn twee subsidiemogelijkheden: investeringssubsidie en subsidie functieverandering. Een combinatie hiervan is ook mogelijk.

Investeringssubsidie

Dit is subsidie voor maatregelen die het gebied geschikt maken voor (agrarisch) natuurbeheer of voor een kwaliteitsverbetering van de natuur. Bij de kwaliteitsverbetering wordt de natuurkwaliteit van een bestaand natuurbeheertype verhoogd of wordt een bestaand natuurbeheertype omgezet naar een ander type. De subsidie draagt bij aan de realisatie van het beheertype dat op de ambitiekaart staat aangegeven.

Subsidie functieverandering

Dit is subsidie voor de waardedaling van de grond door het veranderen van landbouwgrond in bos of andere natuur. Het gebied waar het om gaat moet met een natuurbeheertype zijn opgenomen in het Natuurbeheerplan van de provincie.

MEER INFORMATIE

Meer informatie over het (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer vindt u op:
www.portaalnatuurenlandschap.nl
Dit portaal is de verzamelplaats van alle (beleids) informatie over Natuur en Landschap in Nederland.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Globale ligging natuurgebieden **22**

Bijlage 2 2.1 Natuurbeheertypenkaart **23**
2.2 A. Noordoostpolder 24
2.2 B. Oostelijk Flevoland 25
2.2 C. Zuidelijk Flevoland 26

Bijlage 3 3.1 Ambitiekaart **27**
3.2 A. Noordoostpolder 28
3.2 B. Oostelijk Flevoland 29
3.2 C. Zuidelijk Flevoland 30

Bijlage 4 4.1 Natuurtypen en deelgebieden agrarisch natuur- en landschapsbeheer **31**
4.2 A. Noordoostpolder 32
4.2 B. Oostelijk Flevoland 33
4.2 C. Zuidelijk Flevoland 34

Bijlage 5 5.1 Waterdoelkaart **35**

Bijlage 6 6.1 Landschapbeheertypenkaart **36**
6.2 A. Noordoostpolder 37
6.2 B. Oostelijk Flevoland 38
6.2 C. Zuidelijk Flevoland 39

Bijlage 7 7.1 Vrijstelling openstelling natuurterreinen **40**
7.2 A. Noordoostpolder 41
7.2 B. Oostelijk Flevoland 42
7.2 C. Zuidelijk Flevoland 43

Bijlage 8 Ecologische Hoofdstructuur **44**

Bijlage 9 Beschrijving van de deelgebieden agrarisch natuur en landschapsbeheer **45**

NATUURGEBIEDEN

Natuurgebied

1 Kuinderbos
2 Voorster- en Kadoelerbos
3 Schokland
4 Urkerbos, Toppad en Staartreservaat
5 Ettenlandse weg + Vossemeer
6 Vogeleiland
7 Zwartehoek en Vooroever
8 Tollebekerbos en omgeving
9 Dorpsbossen Noordoospolder
10 Casteleynsplas
11 Friese hoek
12 Rotterdamse hoek
13 Kamperhoek
14 Bossen rond Swifterbant
15 Rivierduingebied
16 Visvijverbos
17 Zuigerplasbos
18 ´t Zand
19 Gelderse en Overijsselse Hout
20 Wisentbos en Lage Vaartbos
21 Roggebotveld
22 Roggebotzand
23 Reve Abbert
24 Eilandjes in het Drontermeer
25 Greppelveld
26 Eilandjes Veluwemeer
27 Spijk - Bremerberg
28 De Kievitslanden
29 Harderbos
30 Harderbroek
31 Larservaart-strook en het Larserbos
32 Natuurpark Lelystad
33 Hollandse Hout
34 Burchtkamp
35 Knarbos en Wilgenreservaat
36 Bossen rond Biddinghuizen en ecologische verbindingen Oostelijk Flevoland
37 Oostvaardersplassen
38 Oostvaardersveld
39 Horsterwold
40 Lage Vaart Strook
41 Lepelaarplassen
42 Kotterbos
43 Pampushout
44 Almeerderstrand
45 Kromslootpark - Beginbos
46 Almeerderhout
47 Hulkesteinse bos
48 Ooievaarplas en Reigerplas
49 Grote Trap

PROVINCIE FLEVOLAND R&E | GEO | 140078

0 25km

NATUURBEHEERTYPEN (actueel)

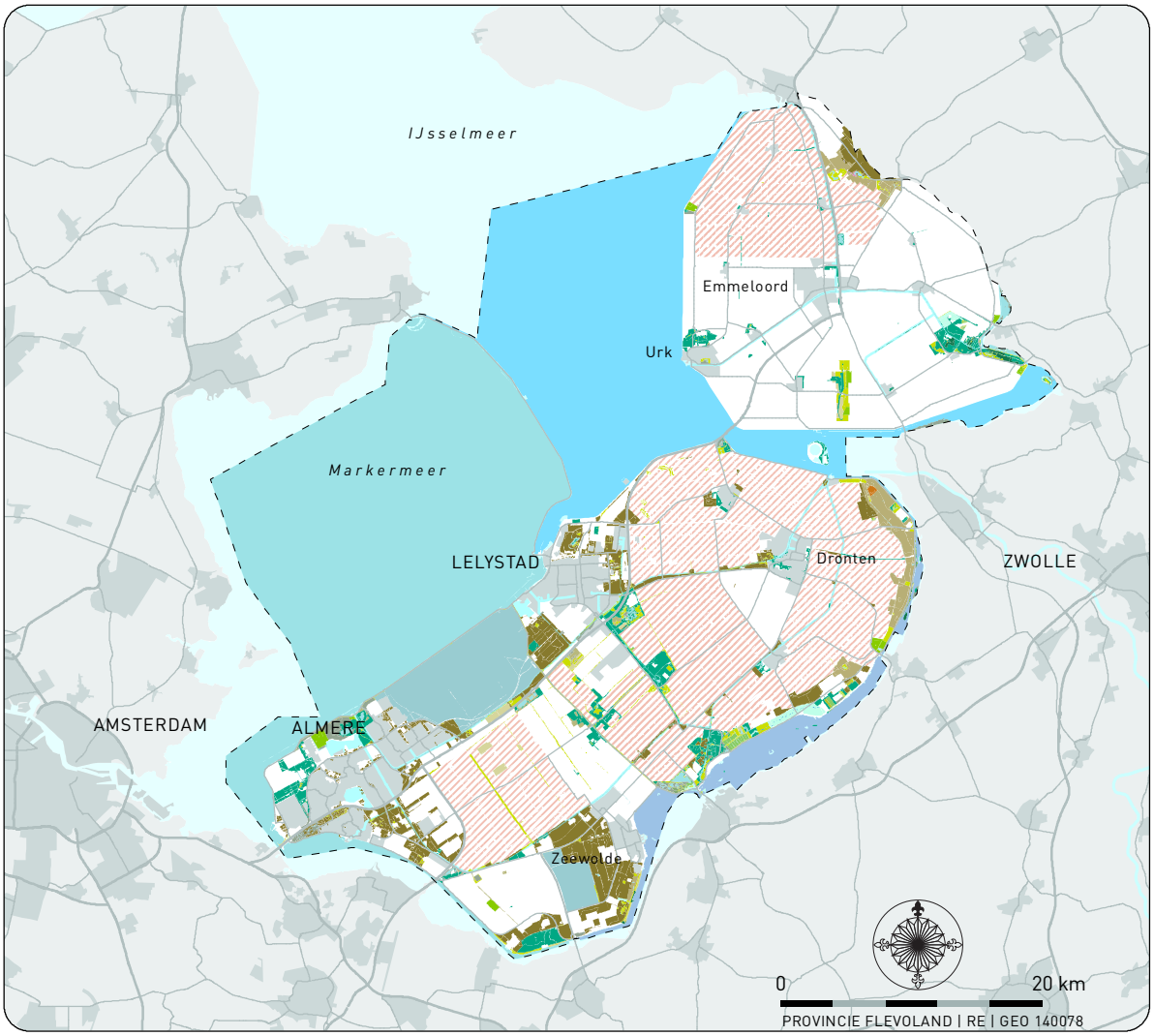

- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N03.01 Beek en Bron
- N04.01 Kranswierwater
- N04.02 Zoete Plas
- N04.04 Afgesloten zeearm
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid rietland
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.01 Droog bos met productie
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.03 Park- of stinzenbos
- Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer

NATUURBEHEERTYPEN (actueel)

- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N03.01 Beek en Bron
- N04.01 Kranswierwater
- N04.02 Zoete Plas
- N04.04 Afgesloten zeearm
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid rietland
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.01 Droog bos met productie
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.03 Park- of stinzenbos

Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 — 10 km

NATUURBEHEERTYPEN [actueel]

- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N03.01 Beek en Bron
- N04.01 Kranswierwater
- N04.02 Zoete Plas
- N04.04 Afgesloten zeearm
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid rietland
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.01 Droog bos met productie
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.03 Park- of stinzenbos
- Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 — 10 km

NATUURBEHEERTYPEN [actueel]

- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N03.01 Beek en Bron
- N04.01 Kranswierwater
- N04.02 Zoete Plas
- N04.04 Afgesloten zeearm
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid rietland
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.01 Droog bos met productie
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.03 Park- of stinzenbos
- Zoekgebieden agrarisch natuurbeheer

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 — 10 km

NATUURBEHEERTYPEN | Ambitiekaart (verschillen)

Op deze kaart staan alleen de natuurgebieden weergegeven waarvan het beheertype anders is dan op de actuele natuurbeheertypenkaart. Voor de natuurgebieden die wel op de actuele beheertypenkaart staan weergegeven maar niet op deze kaart blijft het beheertype hetzelfde.

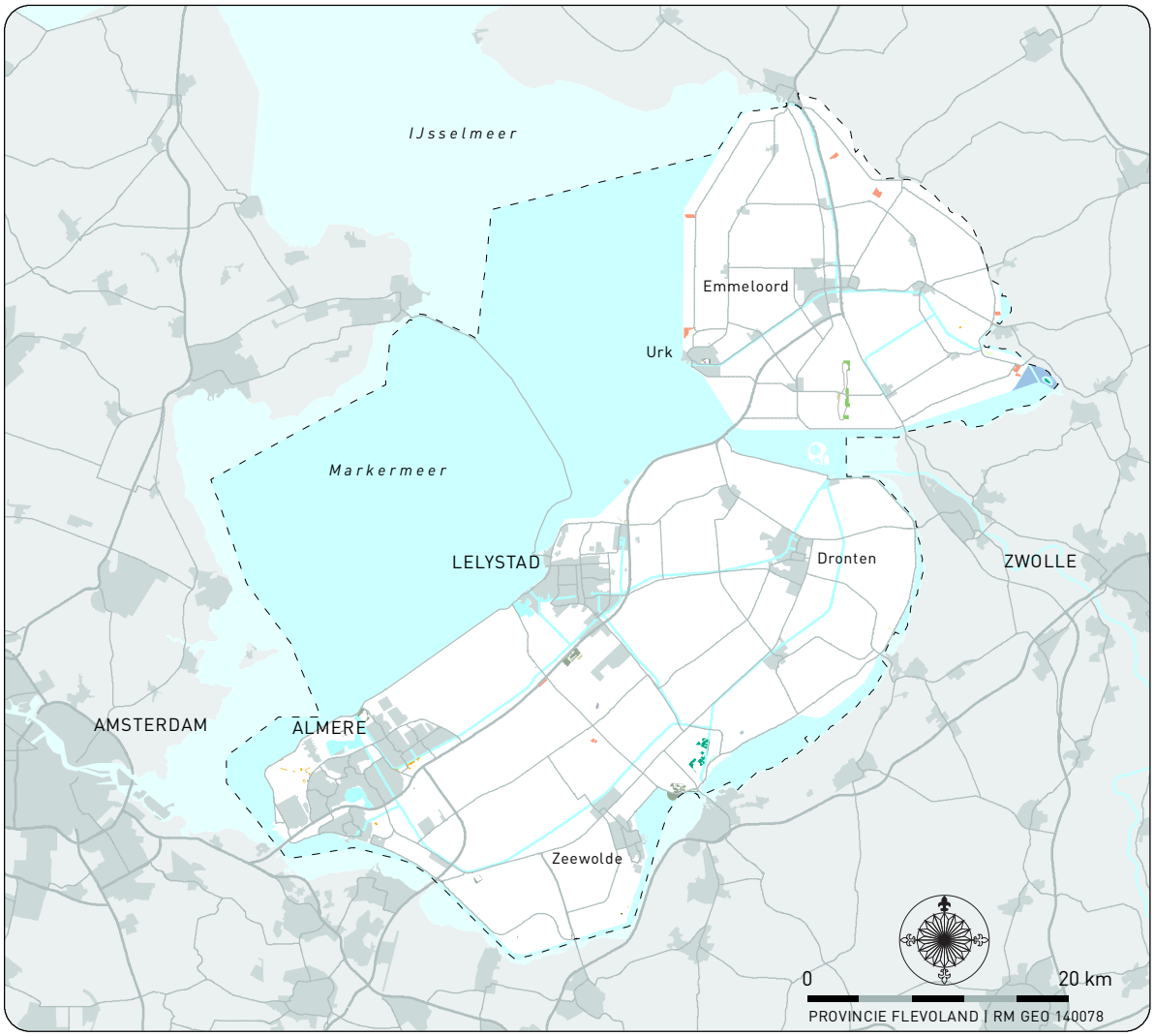

- N00.01 Nog om te vormen naar natuur
- N00.02 Nog om te vormen natuur naar natuur
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N04.01 Kranswierwater
- N05.01 Moeras
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie

NATUURBEHEERTYPEN | Ambitiekaart (verschillen)

Op deze kaart staan alleen de natuurgebieden weergegeven waarvan het beheertype anders is dan op de actuele natuurbeheertypenkaart. Voor de natuurgebieden die wel op de actuele beheertypenkaart staan weergegeven maar niet op deze kaart blijft het beheertype hetzelfde.

- N00.01 Nog om te vormen naar natuur
- N00.02 Nog om te vormen natuur naar natuur
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N04.01 Kranswierwater
- N05.01 Moeras
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie

Projectvoorstellen nieuwe natuur

gehonoreerd

1 Urkerveld
2 Kuinderbos
3 Nieuwe Natuur bij Schokland
6 Ruimte en Lucht voor Natuur
9 Natuur op G38

reserve

7 Winst voor weidevogels en wintergasten

Zie voor meer informatie:
http://www.flevoland.nl/wat-doen-we/grote-projecten/nieuwe-natuur/projectvoorstellen/

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

NATUURBEHEERTYPEN | Ambitiekaart (verschillen)

Op deze kaart staan alleen de natuurgebieden weergegeven waarvan het beheertype anders is dan op de actuele natuurbeheertypenkaart. Voor de natuurgebieden die wel op de actuele beheertypenkaart staan weergegeven maar niet op deze kaart blijft het beheertype hetzelfde.

- N00.01 Nog om te vormen naar natuur
- N00.02 Nog om te vormen natuur naar natuur
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N04.01 Kranswierwater
- N05.01 Moeras
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie

Projectvoorstellen nieuwe natuur

gehonoreerd

3	Nieuwe Natuur bij Schokland
8	Oostkant Dronten
9	De Eemvallei
10	Swifterpark
12A	Oostvaardersplassengebied
12B	Oostvaardersplassengebied
12C	Oostvaardersplassengebied
15A	Voedselbossen
16	De Kop op het Horsterwold
16A	Geitenboerderij met restaurant
21	Harderbos en Harderbroek verbonden

reserve

13	Airport Garden City

Zie voor meer informatie:
http://www.flevoland.nl/wat-doen-we/grote-projecten/nieuwe-natuur/projectvoorstellen/

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 — 10 km

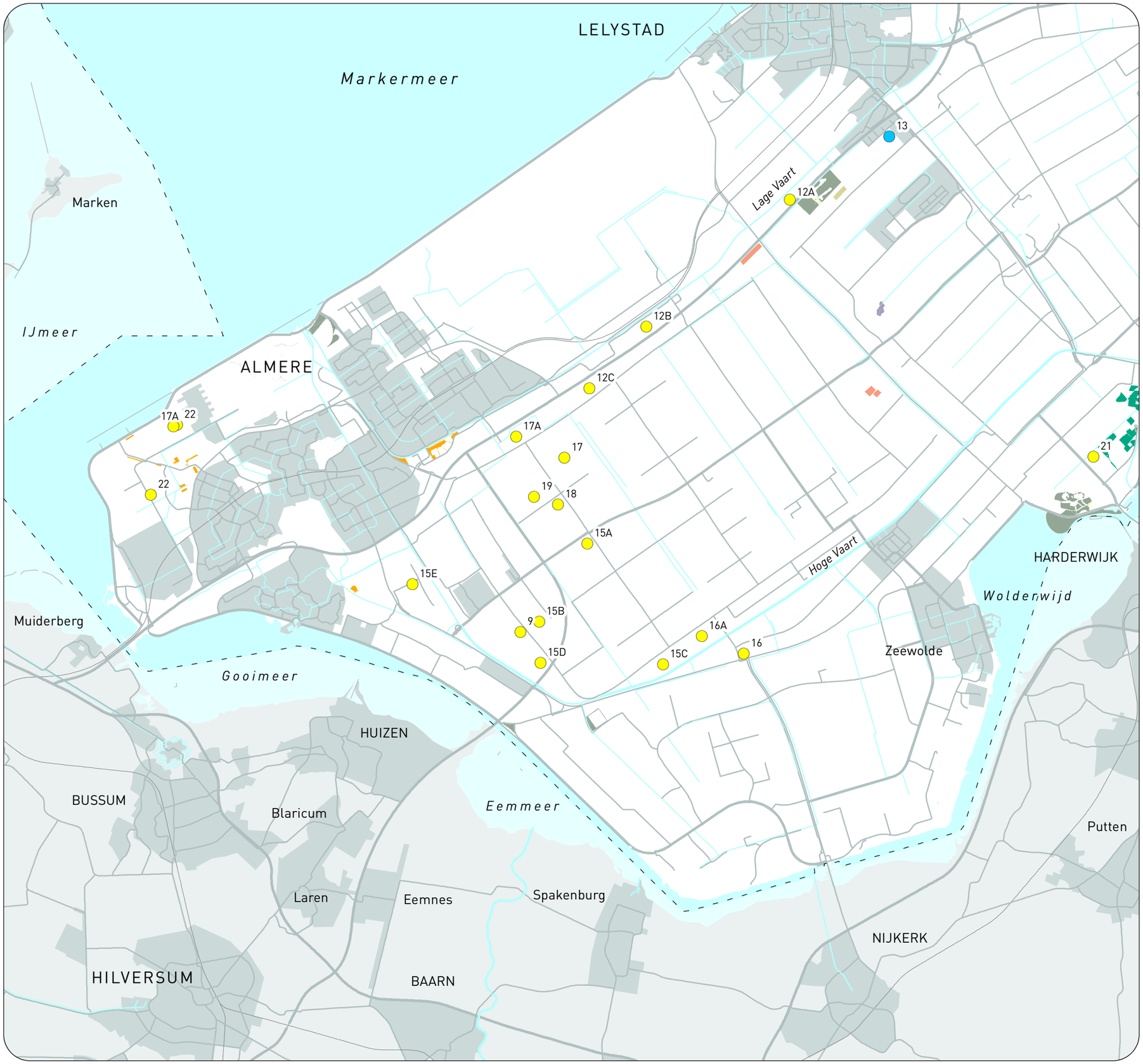

NATUURBEHEERTYPEN | Ambitiekaart (verschillen)

Op deze kaart staan alleen de natuurgebieden weergegeven waarvan het beheertype anders is dan op de actuele natuurbeheertypenkaart. Voor de natuurgebieden die wel op de actuele beheertypenkaart staan weergegeven maar niet op deze kaart blijft het beheertype hetzelfde.

- N00.01 Nog om te vormen naar natuur
- N00.02 Nog om te vormen natuur naar natuur
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N04.01 Kranswierwater
- N05.01 Moeras
- N06.05 Zwakgebufferd ven
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- of faunarijke akker
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N16.02 Vochtig bos met productie

Projectvoorstellen nieuwe natuur

Zie voor meer informatie: http://www.flevoland.nl/wat-doen-we/grote-projecten/nieuwe-natuur/projectvoorstellen/

gehonoreerd

9	Natuur op G38
12A	Oostvaardersplassengebied
12B	Oostvaardersplassengebied
12C	Oostvaardersplassengebied
15A	Voedselbossen
15B	De Speelwildernis
15C	Schollevaarweg
15D	Luierbos
15E	Het Kroonbos
16	De Kop op het Horsterwold
16A	Geitenboerderij met restaurant
17	Noorderwold-Eemvallei
17A	Een vierkant meter natuur
18	Pioniernatuur Flevoland
19	Natuurboerderij Vliervelden
21	Harderbos en Harderbroek verbonden
22	Gouden randen langs de Pampushout

reserve

13	Airport Garden City

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 — 10 km

NATUURTYPEN EN DEELGEBIEDEN AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

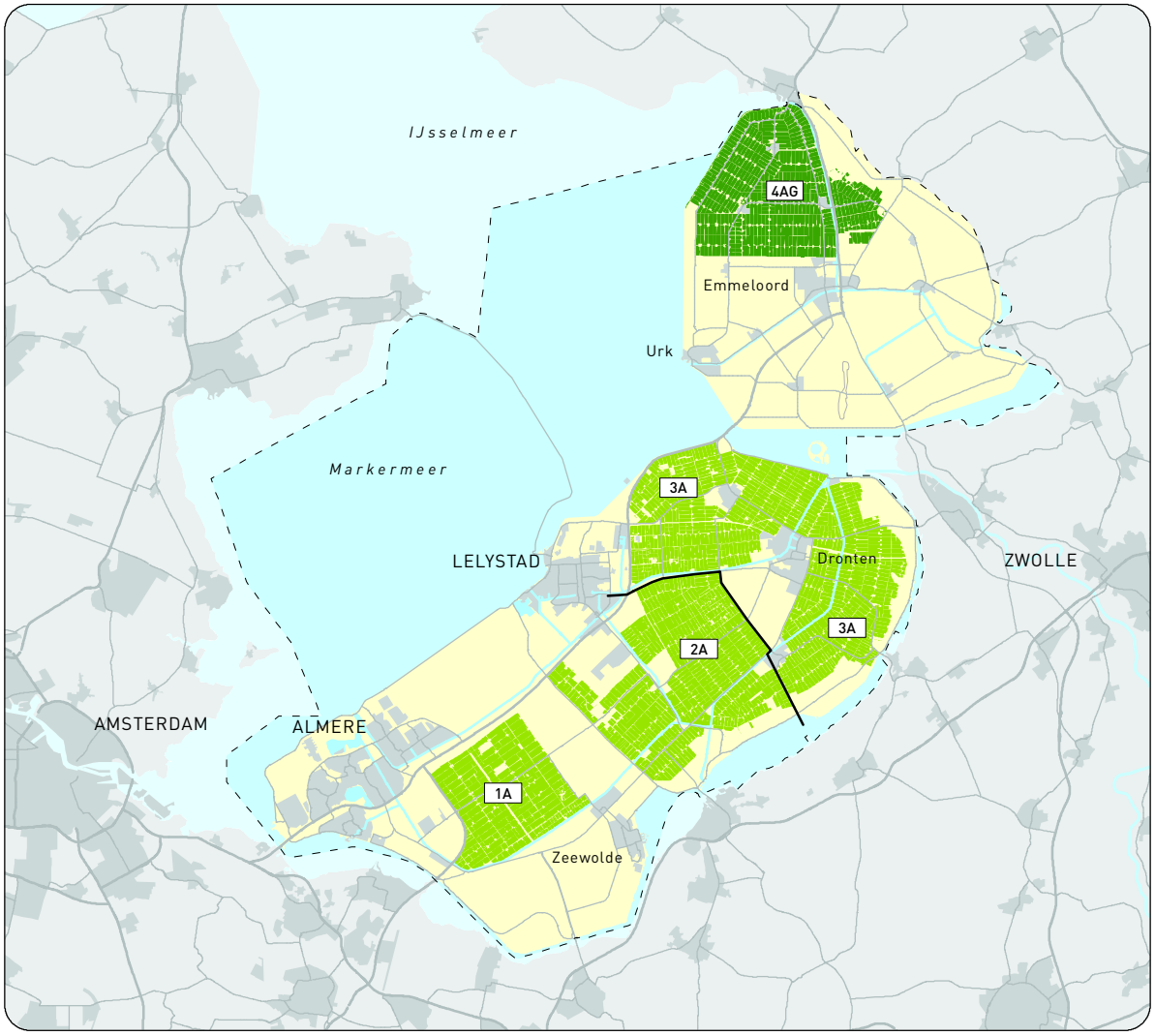

1A Open akkerland deelgebied 1 - Zuidelijk Flevoland

2A Open akkerland deelgebied 2 – Midden Flevoland

3A Open akkerland deelgebied 3 – Oostelijk Flevoland

4AG Open akkerland/open grasland deelgebied 4 – Noordoostpolder Noordwest

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 25 km

NATUURTYPEN AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

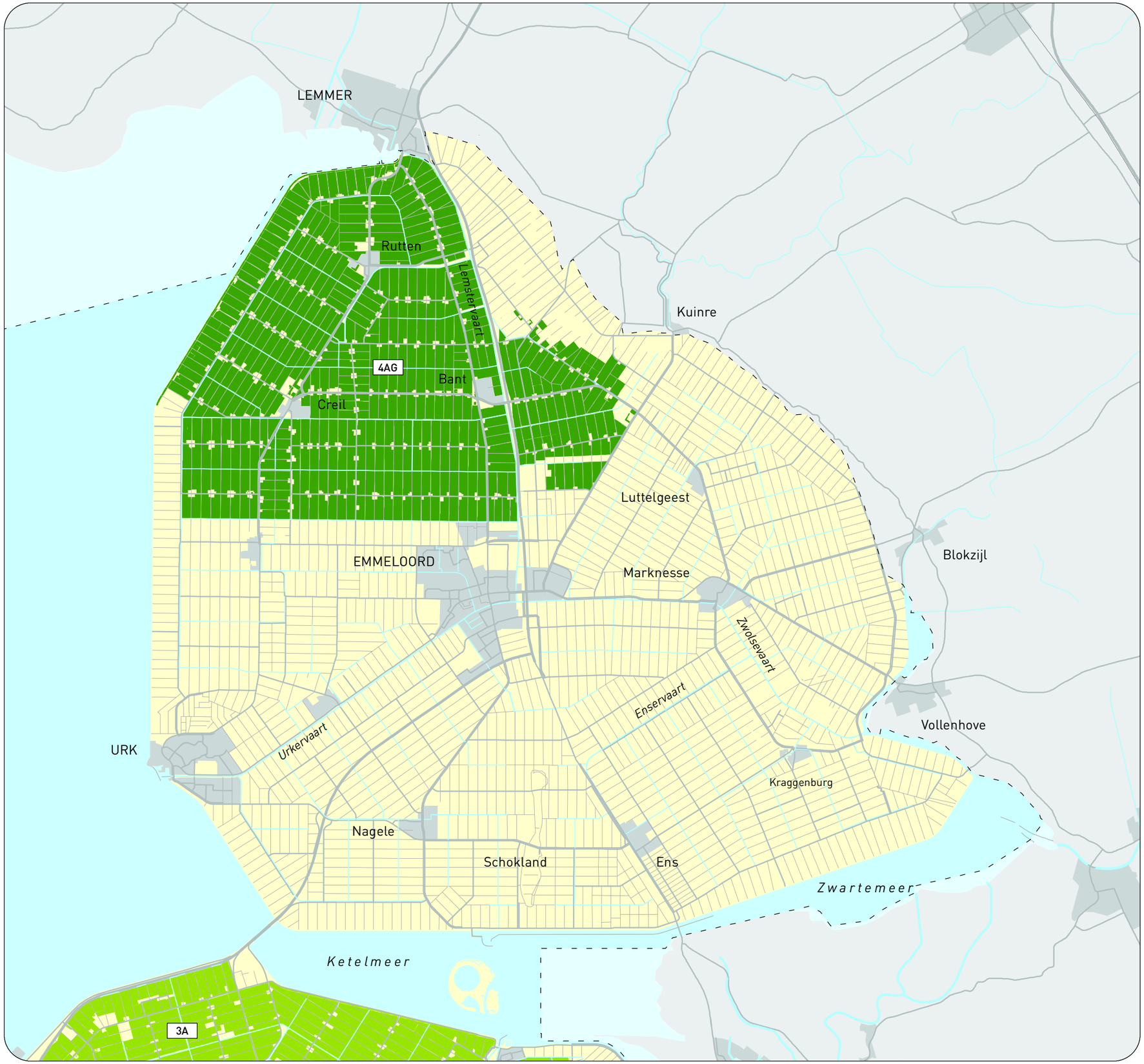

4AG Open akkerland/open grasland; deelgebied 4 – Noordoostpolder Noordwest

3A Open akkerland deelgebied 3 – Oostelijk Flevoland

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

NATUURTYPEN AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

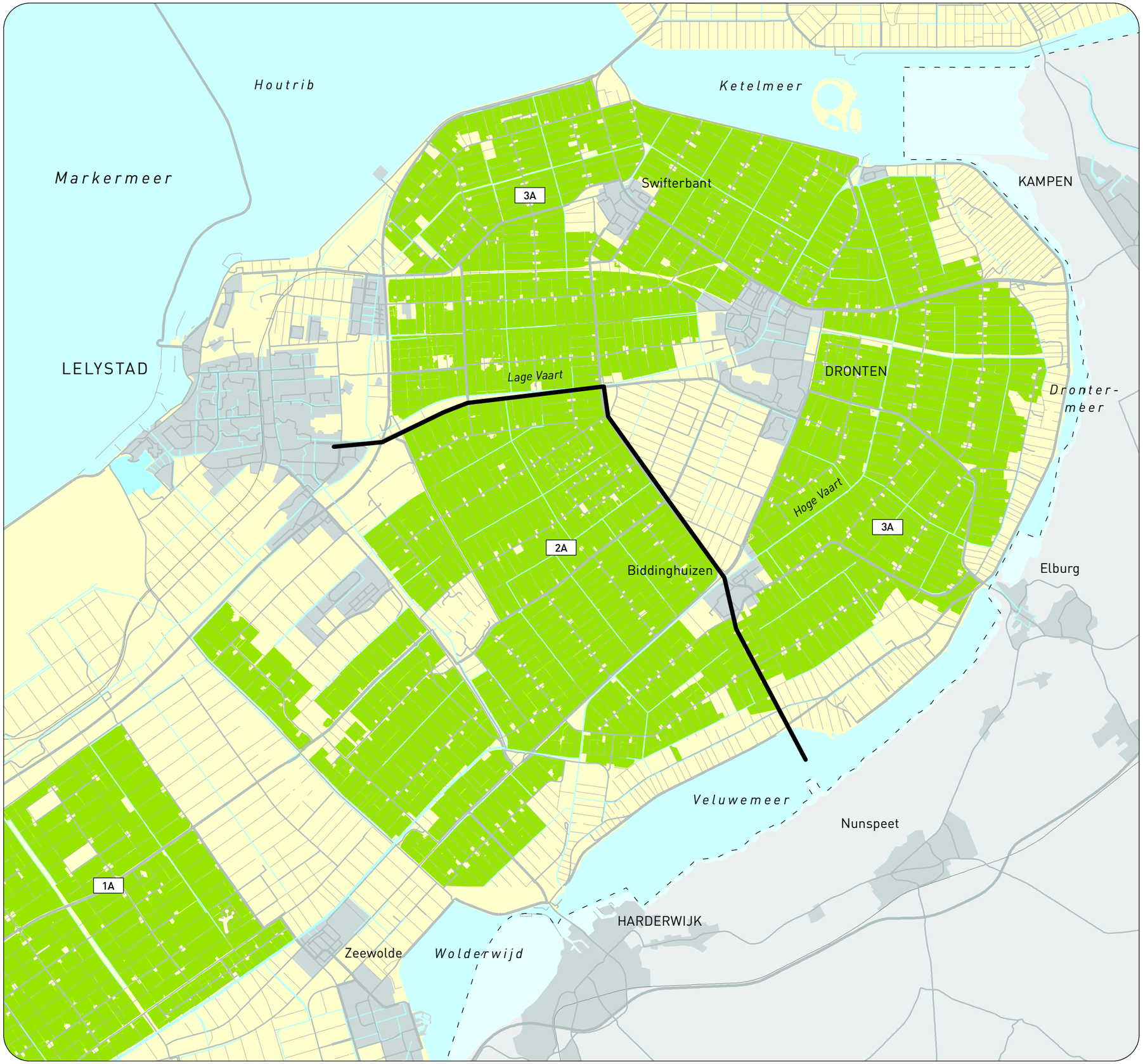

1A Open akkerland deelgebied 1 - Zuidelijk Flevoland

2A Open akkerland deelgebied 2 – Midden Flevoland

3A Open akkerland deelgebied 3 – Oostelijk Flevoland

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

NATUURTYPEN AGRARISCH NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

1A Open akkerland deelgebied 1 - Zuidelijk Flevoland

2A Open akkerland deelgebied 2 – Midden Flevoland

PROVINCIE FLEVOLAND R&E | GEO | 140078

0 10 km

WATERDOEL: TOEKOMSTBESTENDIGE DUURZAME WATERLOPEN

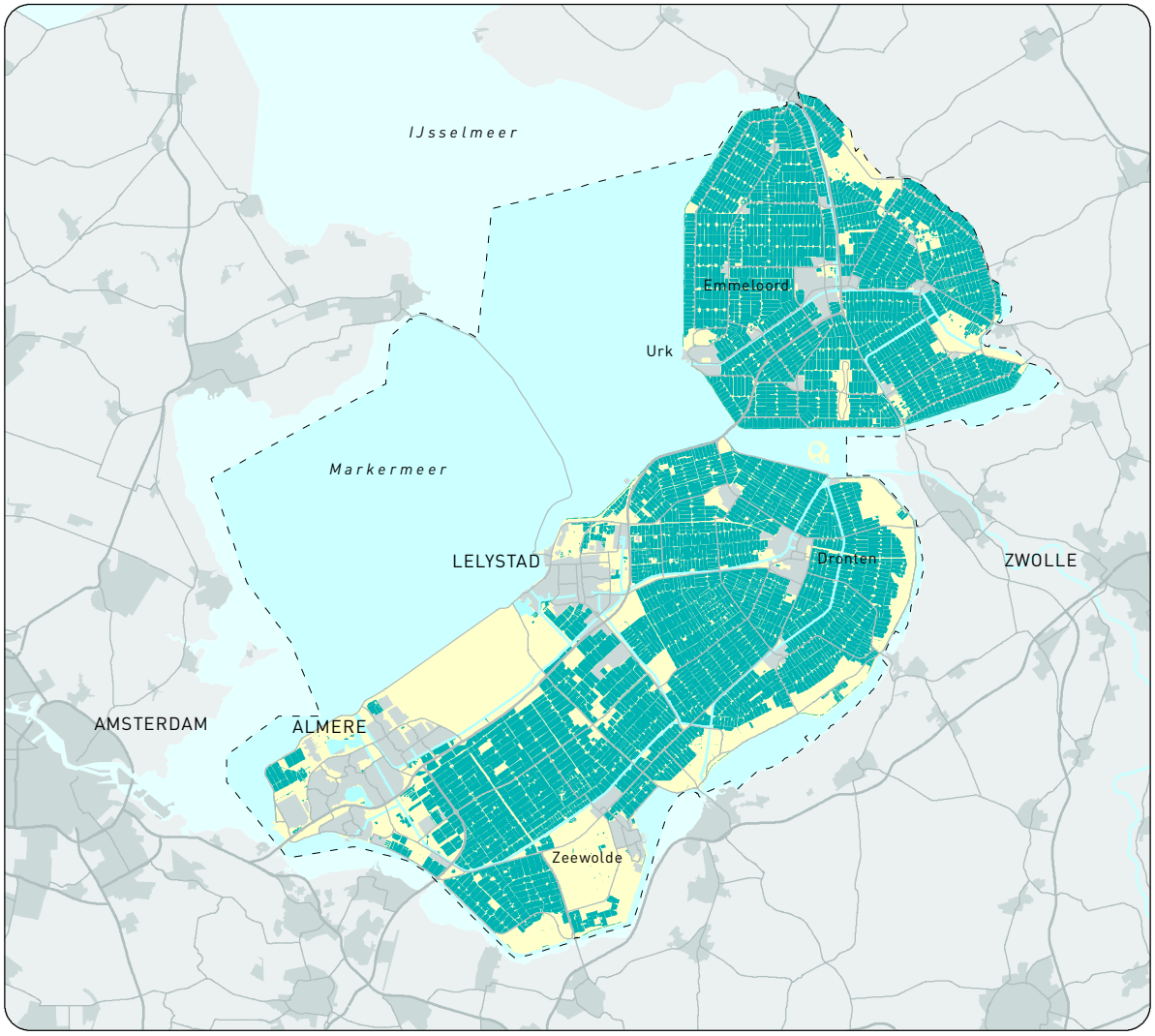

Zoekgebied bufferstroken

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 25 km

LANDSCHAPBEHEERTYPEN

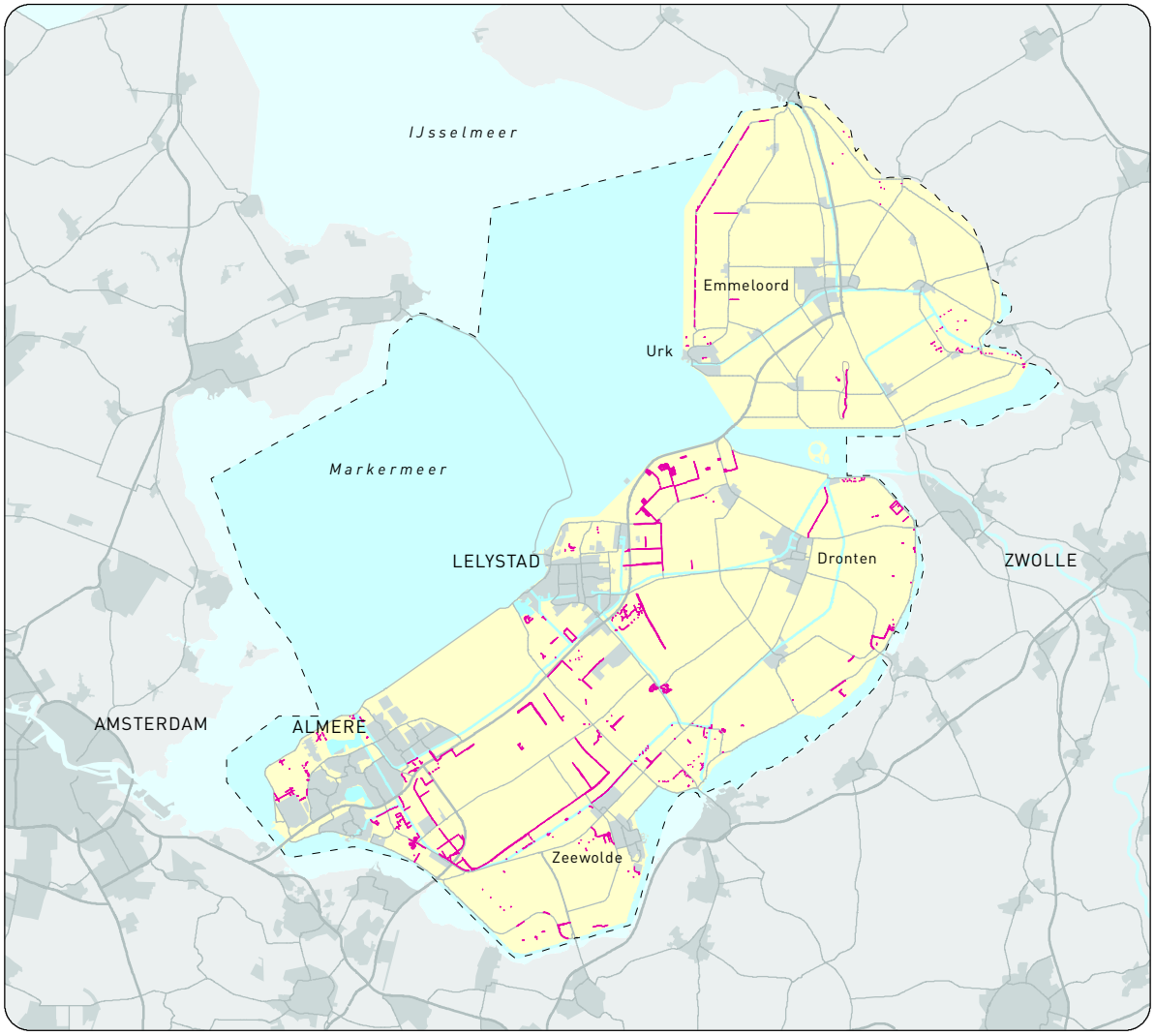

Landschapbeheertypen

Detailkaarten van de landschapbeheertypen zijn in te zien via de website natuurbeheerplan.flevoland.nl

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 25 km

LANDSCHAPBEHEERTYPEN

Landschapbeheertypen

Detailkaarten van de landschapbeheertypen zijn in te zien via de website natuurbeheerplan.flevoland.nl

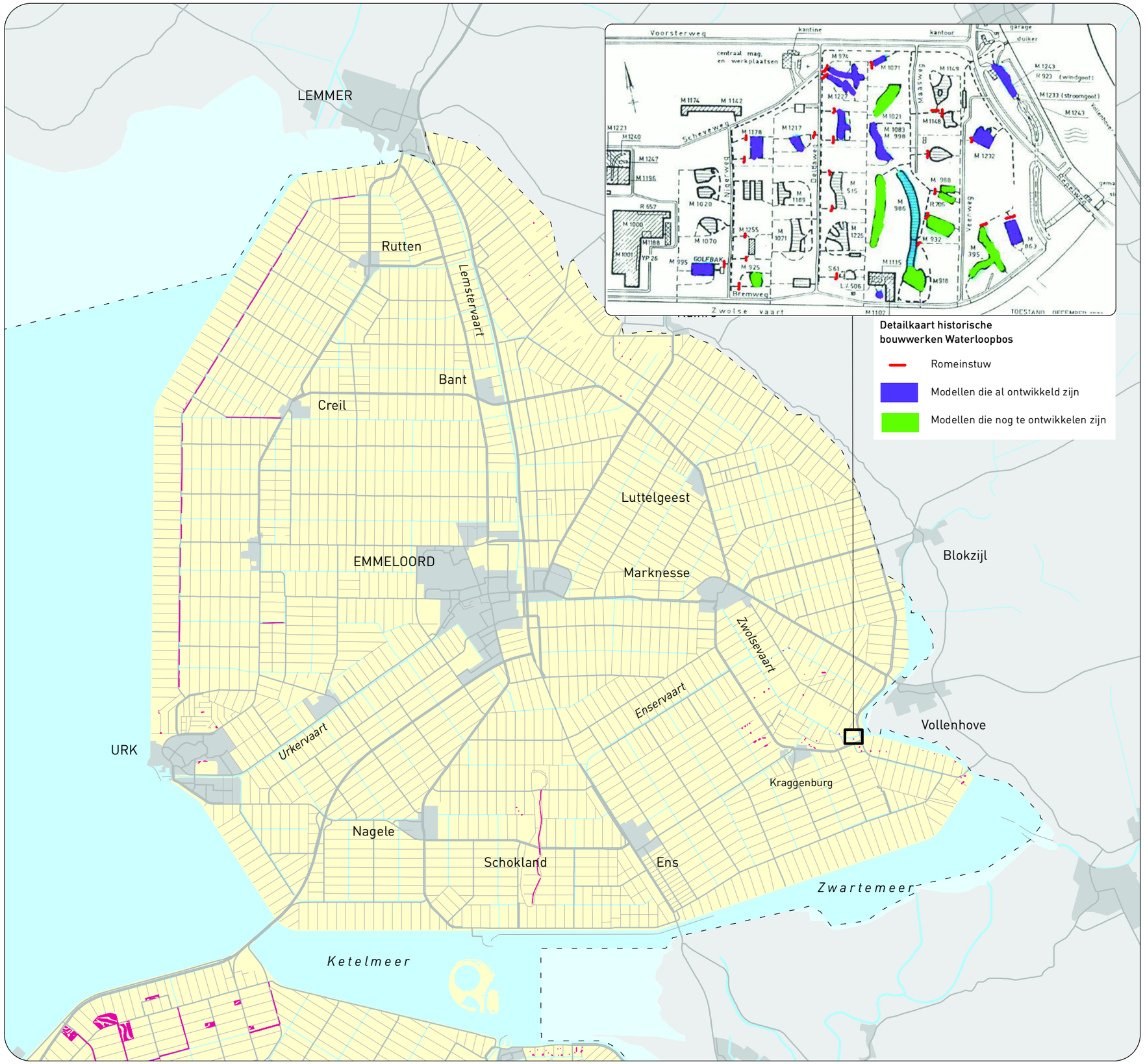

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

LANDSCHAPBEHEERTYPEN

Landschapbeheertypen

Detailkaarten van de landschapbeheertypen zijn in te zien via de website natuurbeheerplan.flevoland.nl

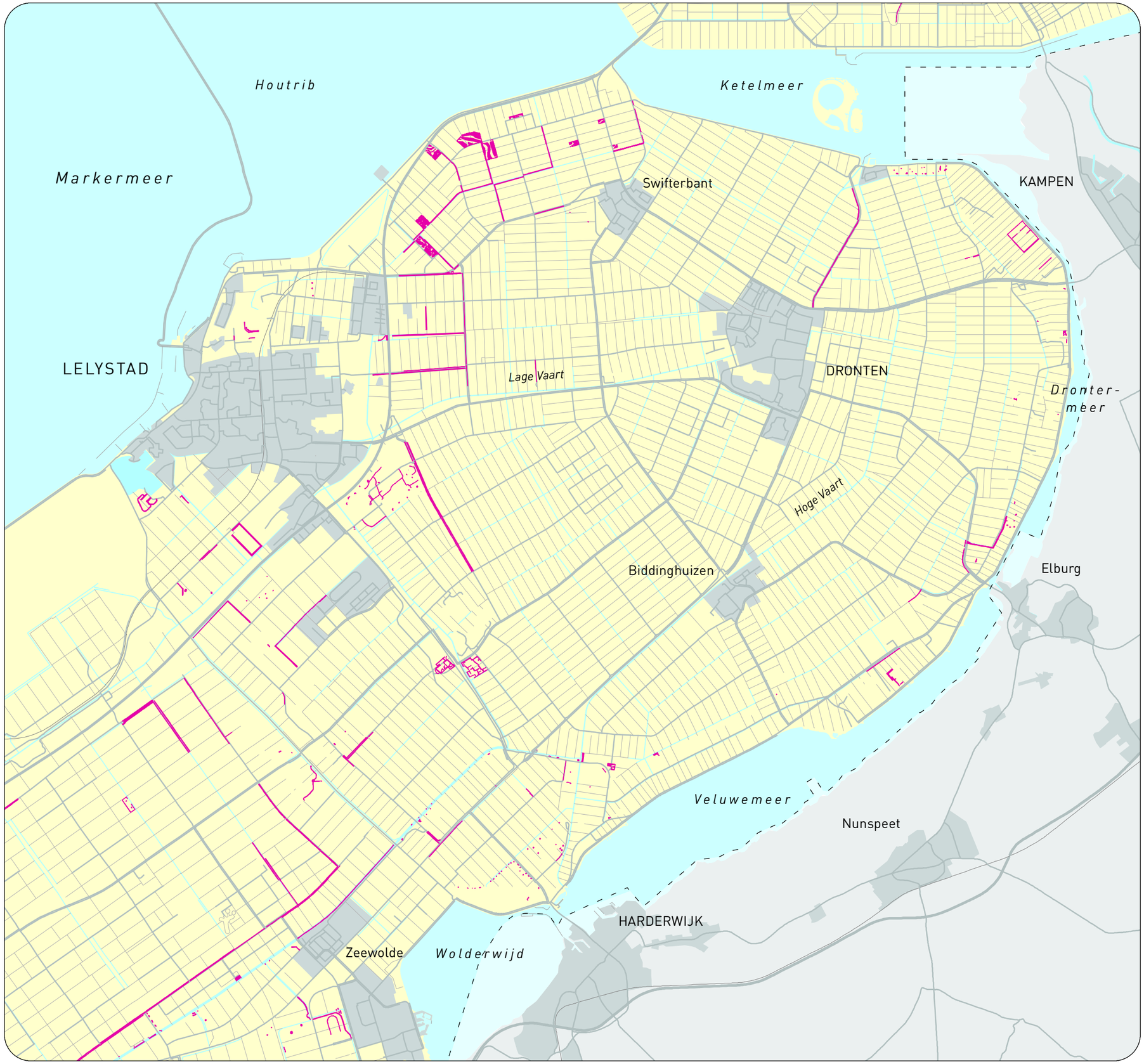

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

LANDSCHAPBEHEERTYPEN

Landschapbeheertypen

Detailkaarten van de landschapbeheertypen zijn in te zien via de website natuurbeheerplan.flevoland.nl

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

VRIJSTELLING VAN OPENSTELLING NATUURTERREINEN

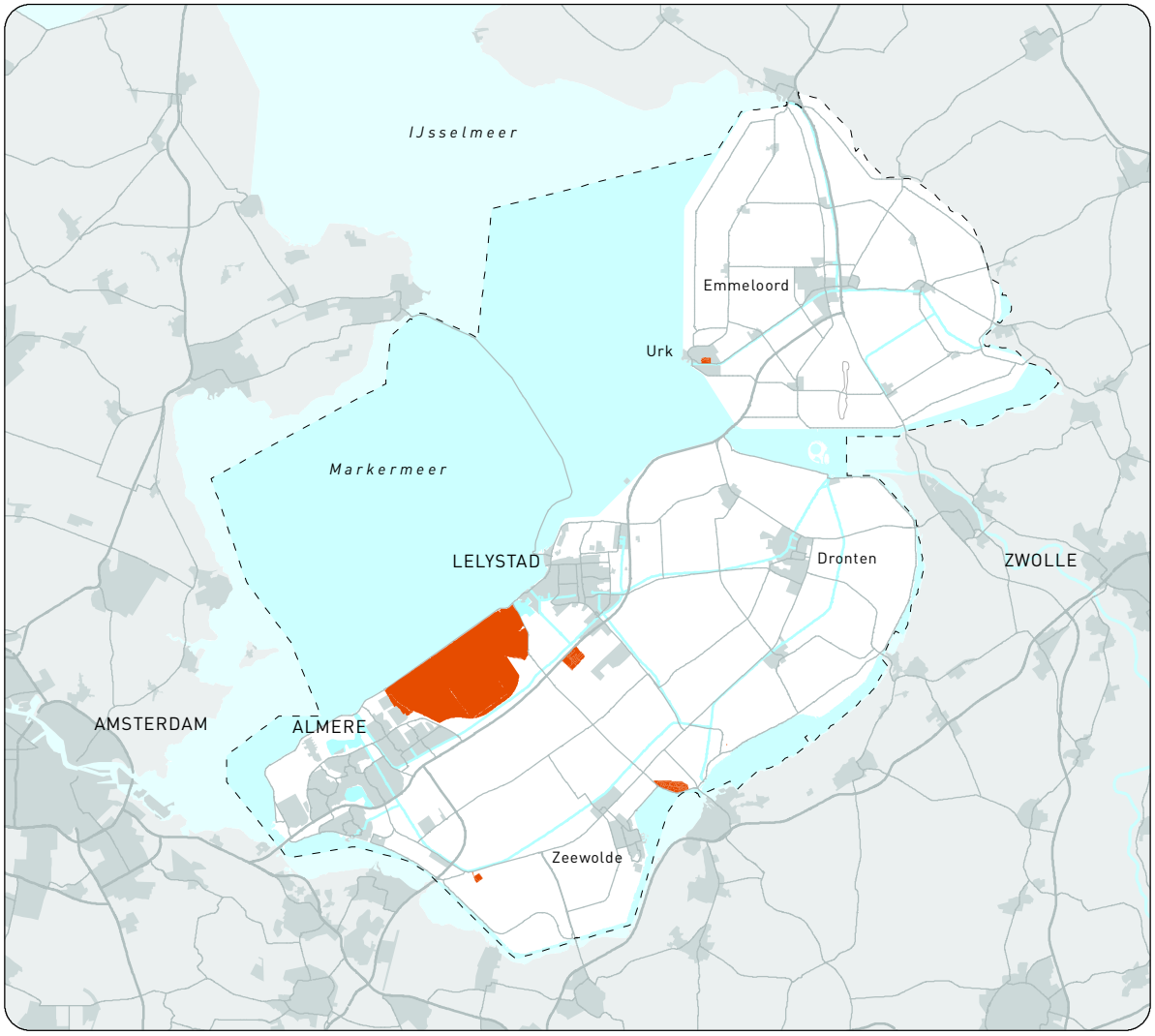

vrijgestelde natuurterreinen

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 25 km

VRIJSTELLING VAN OPENSTELLING NATUURTERREINEN

vrijgestelde natuurterreinen

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

VRIJSTELLING VAN OPENSTELLING NATUURTERREINEN

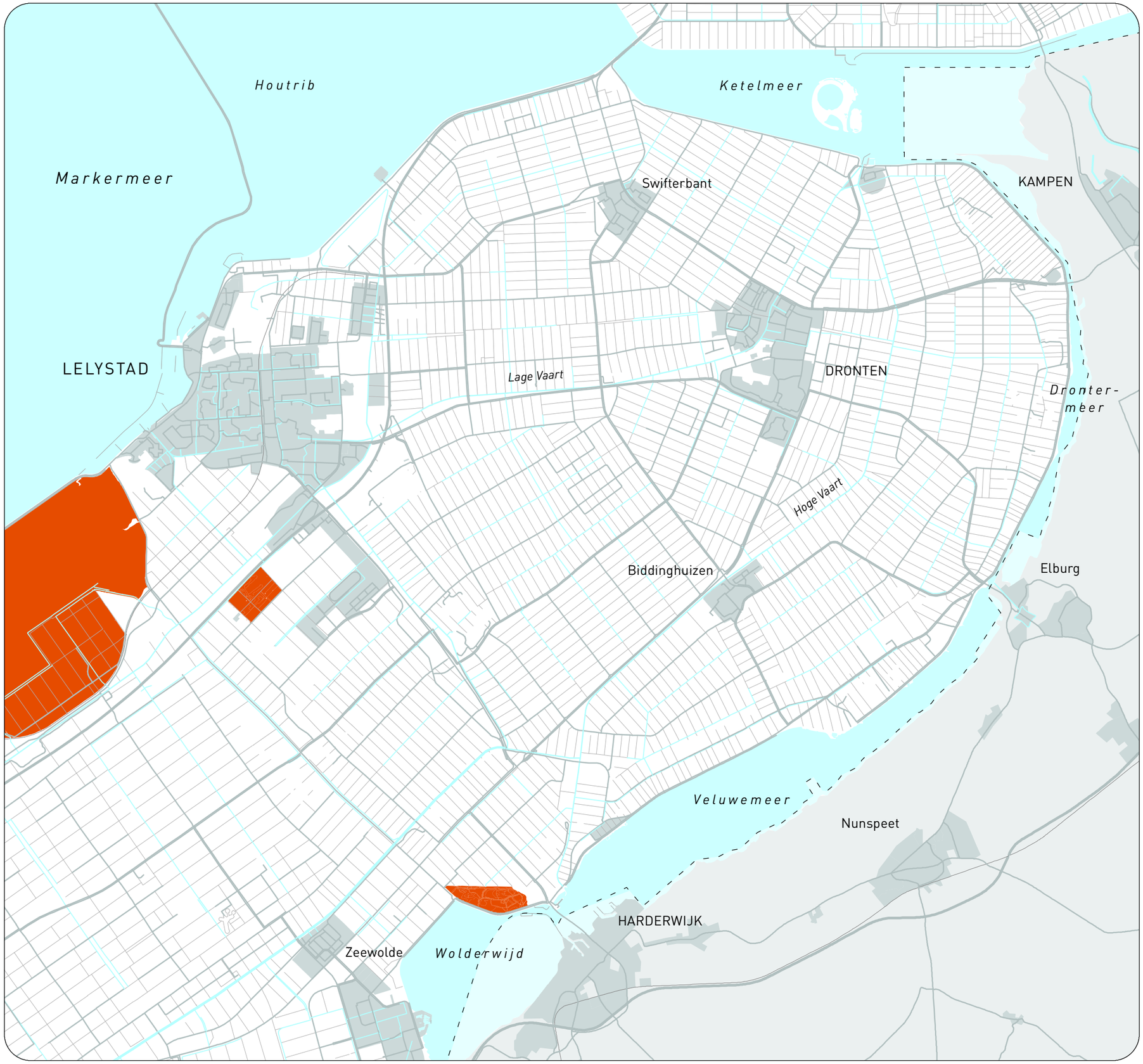

vrijgestelde natuurterreinen

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

VRIJSTELLING VAN OPENSTELLING NATUURTERREINEN

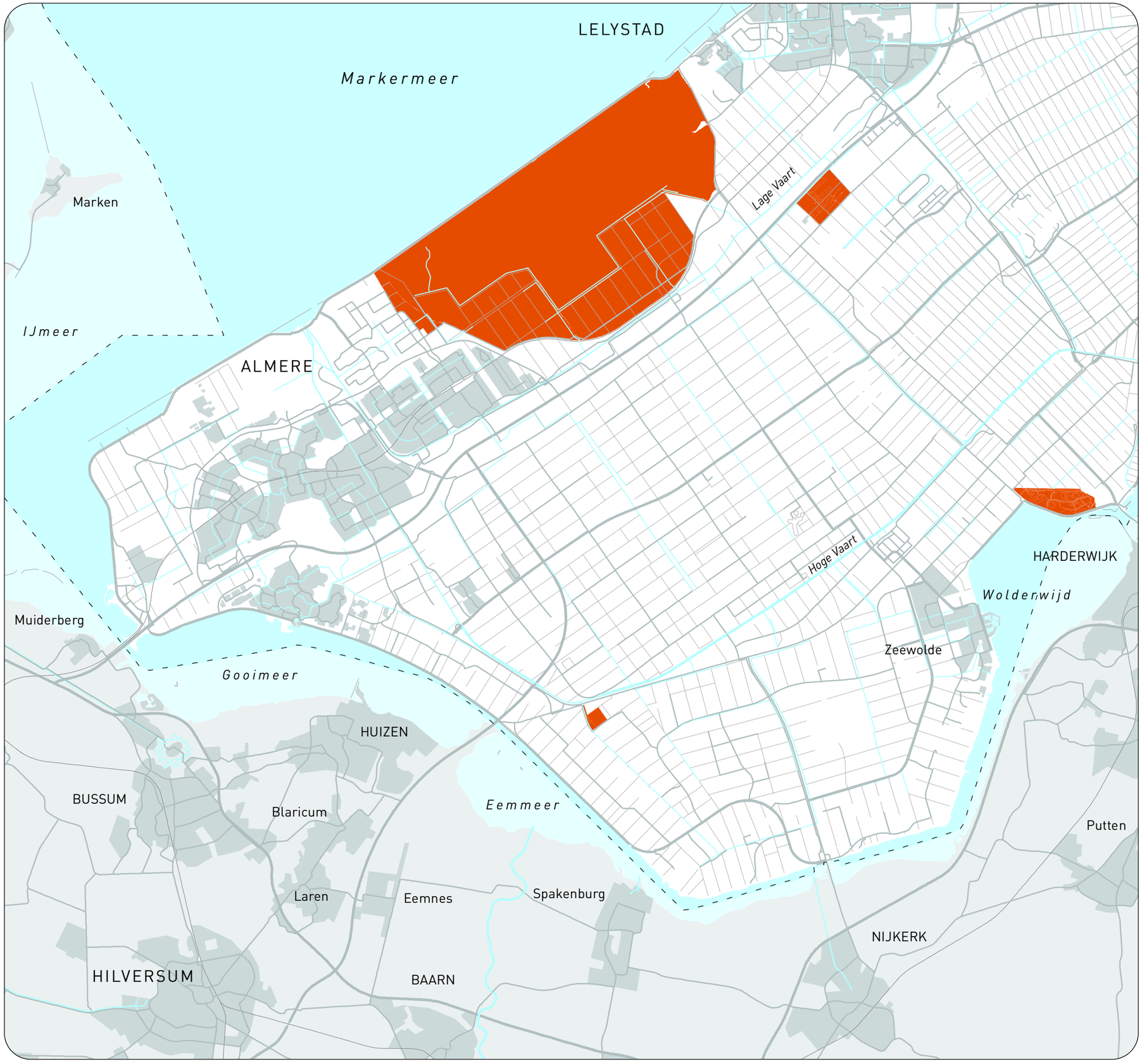

vrijgestelde natuurterreinen

PROVINCIE FLEVOLAND

R&E | GEO | 140078

0 10 km

ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR
(exclusief plangrens groenblauwe zone)

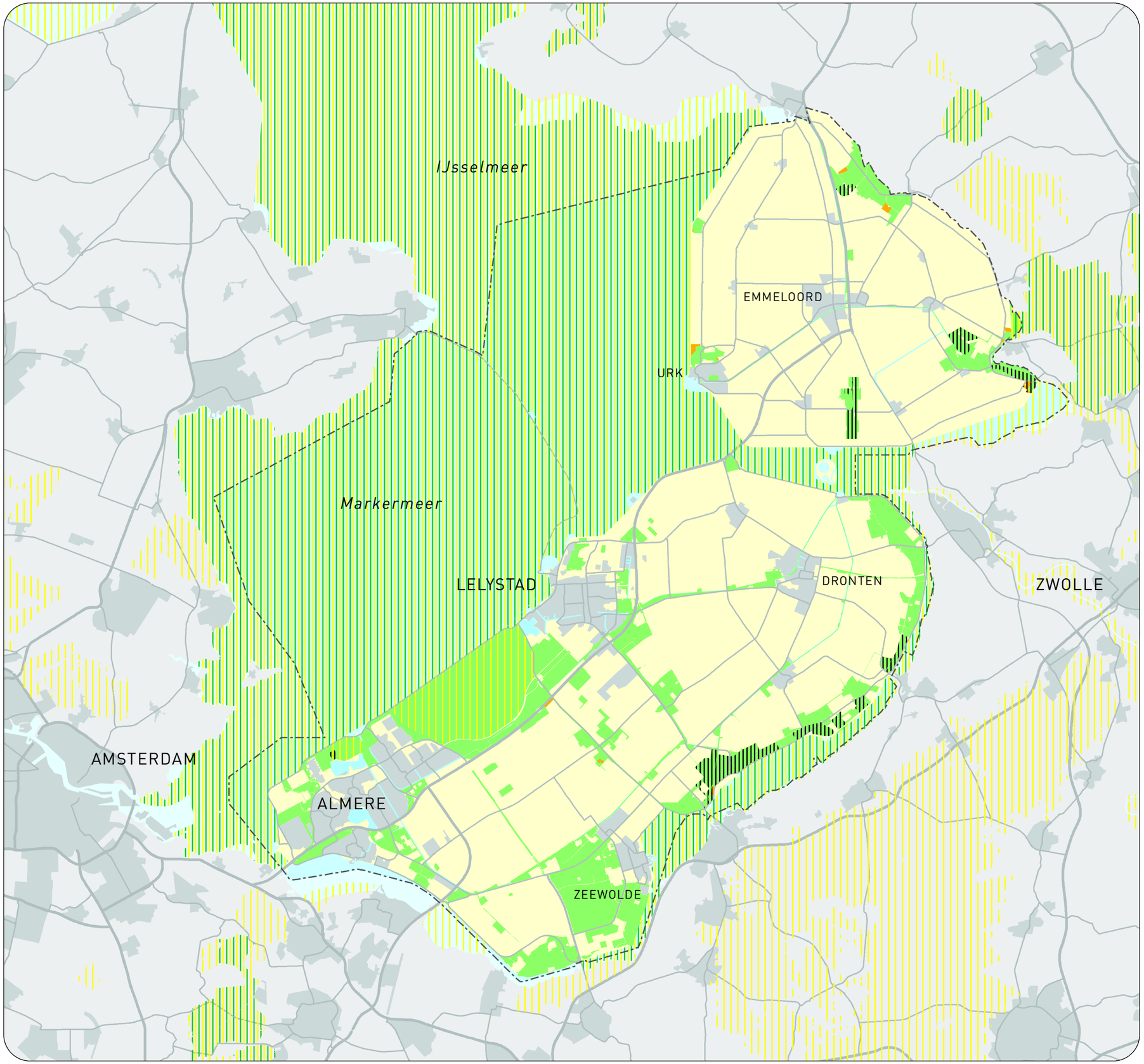

- Ecologische verbinding
- Natura 2000 gebied
- Wetlands
- Milieutekort verdroging (TOP-lijst)
- EHS
- Gebied begrensd als nieuwe natuur
- Provinciegrens

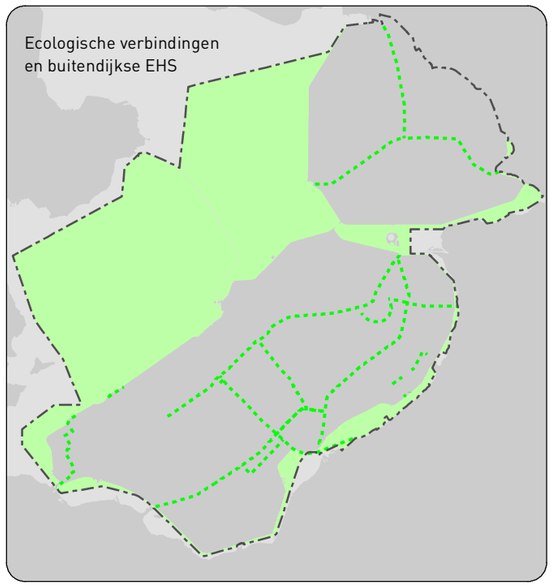

PROVINCIE FLEVOLAND R&E | GEO | 140078

0 25 km

BIJLAGE 9:
BESCHRIJVING VAN DE DEELGEBIEDEN AGRARISCH NATUUR EN LANDSCHAPSBEHEER MET NATUURTYPE/LEEFGEBIED, BEHEERTYPEN EN SOORTEN

1. Gebied Zuidelijk Flevoland (leefgebied open akker)

a. Dit gebied is van belang voor het voortbestaan van de grauwe kiekendief in Flevoland. In de afgelopen jaren heeft de grauwe kiekendief hier gebroed en gefoerageerd. De landschappelijke factoren zijn iets minder gunstig dan in Midden Flevoland met hogere opgaande begroeiing. Aansluitende natuurgebieden kunnen functioneren als foerageergebied. De begrenzing is in goed overleg met het collectief en gebiedspartijen tot stand gekomen. Het draagvlak voor deelname in het gebied is voldoende groot.

b. Leefgebiedopen akker
In dit gebied gaat het om het beheertype Open akker voor broedende akkervogels.
Dit beheertype betreft maatregelen gedurende het broedseizoen (maart tot en met augustus).

c. Soorten
Het gaat voor dit gebied om het behouden van de grauwe kiekendief. Mogelijk kan de veldleeuwerik meeliften, maar de maatregelen zijn gericht op de eisen die de grauwe kiekendief stelt.

2. Midden Flevoland (leefgebied open akker)

a. Dit gebied is van groot belang voor het voortbestaan van de grauwe kiekendief in Flevoland. In de afgelopen jaren heeft de grauwe kiekendief hier gebroed en gefoerageerd. De landschappelijke factoren zijn gunstig met veel openheid en weinig opgaande begroeiing. Aansluitende natuurgebieden kunnen functioneren als foerageergebied. In de winterperiode foerageren kleine en wilde zwaan op oogstresten in akkerbouwgebieden in de omgeving van het Veluwemeer. De begrenzing is in goed overleg met het collectief en gebiedspartijen tot stand gekomen. Het draagvlak voor deelname in het gebied is voldoende groot.

b. Leefgebied open akker
In dit gebied gaat het om:
- Beheertype open akker voor broedende akkervogels. Dit beheertype betreft maatregelen gedurende het broedseizoen (maart tot en met augustus).
- Beheertype open akker voor overwinterende akkervogels. Dit beheertype gaat over het winterhalfjaar en is gericht op het bevorderen van winteroverleving van in Nederland overwinterende akkervogels.

c. Soorten
Het gaat voor dit gebied om het behouden van de grauwe kiekendief als broedvogel. Mogelijk kan de veldleeuwerik meeliften, maar de maatregelen zijn gericht op de eisen die de grauwe kiekendief stelt. Daarnaast gaat het om foerageergebied voor de kleine en wilde zwaan in het winterhalfjaar.

3. Oostelijk Flevoland (leefgebied open akker)

a. Dit gebied is van belang voor het voorbestaan van de veldleeuwerik in Flevoland. Het is een van de kerngebieden voor de veldleeuwerik in Flevoland. De begrenzing is in goed overleg met het collectief en gebiedspartijen tot stand gekomen. Het draagvlak voor deelname in het gebied is voldoende groot.

b. Leefgebied open akker
In dit gebied gaat het om beheertype Open akker voor broedende akkervogels.
Dit beheertype betreft maatregelen gedurende het broedseizoen (maart tot en met augustus).

c. Soorten
Het gaat voor dit gebied om het behouden van de veldleeuwerik. Mogelijk kunnen de gele kwikstaart en de graspieper meeliften, maar de maatregelen zijn gericht op de eisen die de veldleeuwerik stelt.

4. Noordoostpolder Noordwest (leefgebied open akker in combinatie met open grasland)

a. In de winterperiode foerageren kleine en wilde zwaan op oogstresten in akkerbouwgebieden in de omgeving van het IJsselmeer. Daarnaast is het van belang voor de graspieper, gele kwikstaart, kneu en veldleeuwerik. Het gebied is een afwisseling van grasland, bollenteelt en akkerbouw. De maatregelen voor kleine en wilde

zwaan richten zich vooral op de akkerbouwgebieden in de winterperiode en voor graspieper, gele kwikstaart, kneu en veldleeuwerik op het grasland en de bollenteelt in het voorjaar en de zomer. De begrenzing is in goed overleg met het collectief en gebiedspartijen tot stand gekomen. Het draagvlak voor deelname in het gebied is voldoende groot.

b. Leefgebied open akker
Beheertype open akker voor overwinterende akkervogels. Dit beheertype gaat over het winterhalfjaar en is gericht op het bevorderen van winteroverleving van in Nederland overwinterende akkervogels.

Leefgebied open grasland
Beheertype weidevogelbeheer niet-kritische soorten.
De maatregelen vinden plaats gedurende het broedseizoen 15 feb tot en met juli (sommige soorten aug)). Binnen dit beheertype zijn naast grasland, ook bouwlandpercelen (aardappels, bieten, mais, bollenteelt), riet en/of opgaande landschapselementen in zekere mate aanwezig. Daarnaast is een natuurlijke fluctuatie van het waterpeil in watergangen en natuurvriendelijke oevers van belang.

c. Soorten
Het gaat voor dit gebied om het behouden van foerageergebied voor de kleine en wilde zwaan in het winterhalfjaar. Dit zijn de prioritaire soorten voor dit gebied. Daarnaast zijn het grasland en de bollenvelden van belang als broedgebied en foerageergebied voor gele kwikstaart, graspieper, kneu en veldleeuwerik.

Colofon

Dit is een uitgave van:
Afdeling Ruimte en Economie
Provincie Flevoland
Visarenddreef 1
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Contact:
Telefoon 0320 - 265 265
E-mail: info@flevoland.nl
www.flevoland.nl

Fotografie
Jack Dekker

Mei 2015